

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 400 fr. per jaar.

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

De Codificatie van het Belgisch Sociaal Recht — Algemene problemen (*)

Inleiding.

I. Het probleem van de *codificatie in het algemeen* is op zichzelf reeds een belangrijk vraagstuk, dat tijdens de vorige eeuw zeer omstreken was. Men heeft inderdaad dikwijls de vraag gesteld of het geraadzaam ware van staatswege de rechtsvoorschriften van een volk systematisch tot één geheel te ordenen (1).

Is het nog nodig in dit verband de heftige strijd in herinnering te brengen tussen de voorstanders van een codificatie en de bekampers ervan? Waar Jeremy Bentham trachtte zijn standpunt van codificatie in Engeland te doen zegevieren (2), verzette Friedrich Carl von Savigny in Duitsland zich uit alle macht tegen de codificatie. De Berlijnse hoogleraar was de mening toegedaan dat een codificering een remming betekende voor de evolutie van het recht door de vastheid van de juridische systematisatie (3). Volgens de historische school waarvan von Savigny ongetwijfeld de hoofdfiguur was, moest het recht vooral leven in de praktijk en in de gewoonten, die het best de *Volksgeist* weergeven.

Sindsdien werden de stellingen van de school van het *freie Recht* niet alleen in theorie weerlegd (4), doch vooral door de feiten tegengesproken. Behalve natuurlijk in de landen van het *common law*, heeft men schier overal het recht gecodificeerd: men denke aan het burgerlijk recht, het strafrecht, het fiscaal recht (5), ...

2. Voor de *codificatie van het sociaal recht in het bijzonder* is het evenwel dikwijls bij platonische verzuchtingen gebleven; de omstandigheid dat het sociaal recht tot één der jongste rechtstakken behoort zal hieraan zeker niet vreemd zijn (6).

De voornaamste reden is ongetwijfeld gelegen in het feit dat het burgerlijk recht — in den beginne althans — als het gemeen recht werd beschouwd dat alle rechtshandelingen zou beheersen.

Geleidelijk werd dan ook door enkele sporadische wetten een uitzonderingsrecht gevormd, dat nochtans tijdens de laatste jaren een werkelijke doorbraak heeft teweeggebracht en ons a.h.w. overspoeld heeft met sociale wetten en uitvoeringsbesluiten.

Kan het anders dan dat deze wetgeving eerder ongeordend en duister voorkomt, zodat men zich terecht mocht afvragen of de practici erin zouden slagen hierin wegwijs te geraken. Op dat ogenblik heeft zich het probleem der codificatie gesteld.

Er werd om een ordening gesmeekt, zodanig zelfs dat de illusie schijnt te bestaan dat een codificatie alle moeilijkheden en gebreken van het sociaal recht uit de weg zal ruimen. Men mag dit nochtans niet overdrijven en denken dat de codificatie alles zal verbeteren en dat het sociaal recht als een volmaakt recht zal te voorschijn treden.

3. Toch is het probleem van de codificatie uiterst belangrijk, zoals verder zal aangetoond worden. Men kan dan ook niet anders dan het initiatief van het interuniversitair instituut voor het sociaal recht toejuichen en hopen dat dit inleidend verslag tot een vruchtbare gedachtenwisseling tijdens het aanstaande congres moge aanleiding geven.

Dit eerste verslag betreft vooral het formeel aspect van het vraagstuk: wat is codificatie? hoe moet de codificatie geschieden? is de codificatie van het sociaal recht wenselijk en noodzakelijk? Ziedaar enkele vragen waarop in de mate van het mogelijke zal geantwoord worden.

De tweede verslaggever zal het hebben over de inhoud der door te voeren codificatie (6bis).

Ongetwijfeld zullen in dit verslag tal van algemene beschouwingen voorkomen. Dit was onvermijdelijk, omdat het noodzakelijk bleek het probleem in zijn geheel te behandelen. Anderzijds zullen er ook tal van leemten in te bespeuren zijn; dit was eveneens onvermijdelijk, gezien het feit dat de codificatie van het sociaal recht — hoewel dikwijls aangeraakt — zelden uitvoerig behandeld werd. Eén van de weinige studies aan dit onderwerp gewijd is een verslag van Professor P. Durand; dit verslag werd voorgebracht op het eerste internationaal congres van het arbeidsrecht, gehouden te Trieste in 1951 (7).

I. Begripsomschrijving van de Codificatie.

§ 1. *Bepaling.*

4. Zeer dikwijls hoort men verklaren dat de codificatie de meest volmaakte vorm van wetgeving is; deze

(*) Eerste inleidend verslag voor de vijfde studiedag van het Interuniversitair Instituut voor sociaal recht op 2 juni 1956 te Gent.

bewering is ongetwijfeld juist. Er ontstaat inderdaad een bepaald ogenblik in de evolutie van het positieve recht, waarop het noodzakelijk wordt de verschillende elementen van dit recht, die zich tot dan toe los van elkander hadden ontwikkeld, samen te bundelen. Er komt een ogenblik waarop men de bekomen resultaten moet overlopen teneinde vast te stellen hetgeen nog dienstig kan zijn en teneinde het dorre weg te snoeien om aan het levende deel meer kracht en invloed te geven.

Doch om niet in vage formuleringen te vallen lijkt het noodzakelijk even na te gaan wat door de meeste auteurs als codificatie aangezien wordt.

Waar de codificatie vooral het samenstellen van een codex beoogt, zal deze codex een geheel van wettelijke bepalingen moeten uitmaken, « réunis en un seul corps et destinées à régir les matières faisant l'objet d'un branche du droit » (8).

Het is duidelijk dat een eigenlijk wetboek vooreerst totaal verschillend is van de *privé-verzamelingen*, die slechts een naast elkaar geplaatste reeks wetten inhouden en geenszins een organisch geheel vormen; de talrijke *privé-verzamelingen* van het sociaal recht vertonen dus absoluut niet de kenmerken van een codex (9); daarom kan men ze moeilijk onder de term codificatie begrijpen.

Zo is het dat er ook een onderscheid moet gemaakt worden tussen codificatie en wat men in het Engelse recht *consolidation* of *restatement* noemt. Door *consolidation* verstaat men systematisatie van de bestaande principes van het *Common law*: aan de geest en aan de letter hiervan mag evenwel niet getornd worden (10).

Dientengevolge is de bepaling van Capitant (11), als zou een *réunion par juxtaposition* ook tot het terrein der codificatie behoren, enigszins onvolledig. Om dezelfde reden kan de bepaling van Glasson (12) geen algehele voldoening schenken, waar hij verklaart dat de codificatie betekent « le fait de réunir dans un recueil appelé code, un ensemble de lois se rapportant à une branche importante de la législation ou même parfois embrassant l'ensemble du droit. La codification a pour objet de donner aux lois une forme précise et de les grouper d'un manière à en rendre la recherche facile ».

De codificatie is dat allemaal, maar is ook nog meer; zij zal er voornamelijk in bestaan alle wettelijke beschikkingen die betrekking hebben op een bepaalde tak van het recht tot één *organisch geheel* te verwerken. De term organisch geheel is primordiaal, omdat hierdoor wordt bedoeld dat de codificatie de eenheid en het onderling verband van alle samenstellende delen nastreeft.

5. In de codificatie zijn *verschillende gradatievormen* mogelijk, naargelang aan deze codificatie al dan niet het karakter van een algehele vernieuwing toegekend wordt.

Men kan immers de mening toegedaan zijn dat al het bestaande dient overboord te worden gegooit om een totaal nieuwe wetgeving op te bouwen.

Dit standpunt moet ten aanzien van het sociaal recht verworpen worden, omdat het ten onrechte gesteund is op de stelling als zou de wet volledig alles moeten regelen, als zou de wetgeving een volmaakte en eeuwige regeling kunnen vastleggen.

Trouwens zelfs bij de samenstelling van het burgerlijk wetboek, werd dit uitdrukkelijk tegengesproken door Portalis in zijn beroemde *Discours préliminaire*: « Nous nous sommes également préservés de la dangereuse ambition de vouloir tout régler et tout pré-

voir. Dans les matières mêmes qui fixent particulièrement son (le législateur) attention, il est une foule de détails qui lui échappent, ou qui sont trop contentieux et trop mobiles pour pouvoir devenir l'objet d'un texte de loi... Un code, quelque complet qu'il puisse paraître, n'est pas plus tôt achevé, que mille questions inattendues viennent s'offrir au magistrat. Car les lois, une fois rédigées, demeurent telles qu'elles ont été écrites. Les hommes au contraire, ne se reposent jamais; ils agissent toujours; et ce mouvement qui ne s'arrête pas, et dont les effets sont si diversement modifiés par les circonstances, produit à chaque instant quelque combinaison nouvelle, quelque nouveau fait, quelque résultat nouveau » (13).

Men houdt zich best bij de tweede opvatting, volgens dewelke de codificatie een organische ordening van het bestaande betekent, teneinde dat bestaande recht te ontdoen van « les obscurités, les incertitudes et les inconsistencies, de le purger des détails oiseux et des répétitions inutiles, d'en réduire les dimensions, d'en populariser l'étude et d'en faciliter l'application » (14).

Er zal dus uiteindelijk naar de inhoud geen *essentieel* verschil bestaan tussen de verspreide wetgeving en een mogelijke codificatie.

Nochtans zal de codificatie toch een hogere efficiëntie van de wetgeving meebrengen, doordat aldus meer klaarheid, minder tegenstrijdigheid en een betere ordening worden verwezenlijkt (15).

§ 2. Doeleinden.

6. Men kan natuurlijk tal van doeleinden aanhalen die met een codificatie kunnen gepaard gaan en in dit verband is het wel interessant even te onderzoeken wat men meestal voor ogen had wanneer tot een codificatie werd overgegaan.

Zo kan o.m. verwezen worden naar de bedoelingen van hen die het burgerlijk wetboek van 1804 tot stand hebben gebracht, hoewel alsdan tal van tijdelijke factoren eveneens een belangrijke rol hebben gespeeld. Men denke b.v. aan de idee van rechtshervorming of versteviging van de politieke eenheid, idee welke thans totaal vreemd is aan de codificatie van het sociaal recht.

Op het einde van de XVIIIe eeuw waren de verwachtingen trouwens ook veel hoger gespannen en verhoopte men veel meer van het burgerlijk wetboek dan thans van een codificatie van het sociaal recht normaal mag verwacht worden.

Algemeen gezien kunnen de doeleinden van de codificatie tot de volgende drie herleid worden (16).

A. Eenvormigheid.

7. De codificatie zal een eenvormigheid verwezenlijken die dringend gewenst wordt (17).

Men zal niet alleen de eenmaking van de terminologie nastreven, doch tevens de tegenstrijdigheden in de geest en in de opvatting van de verschillende wetten opheffen.

B. Overzichtelijkheid en vereenvoudiging.

8. Dat onze tegenwoordige sociale wetgeving onoverzichtelijk is geworden, valt moeilijk te ontkennen. Naast de reeds zeer talrijke bestaande wetteksten hebben de wijzigingswetten een slopende arbeid verricht (17bis). Men kan deze wijzigingswetten ongetwijfeld beschouwen als een vooruitgang, maar in feite zal men ze zoals Meijers (18) vergelijken met de slingerplant die zich sierlijk om de stam van een forse boom begint te winden en met enige fraaie bloemen

het oog van de toeschouwer bekoort : op de duur wordt die omstrengeling krachtiger en krachtiger en het einde is de dood van de boom.

De codificatie kan dit geheel van sociale wetten vereenvoudigen en overzichtelijk maken, zodat een werkelijk organische structuur zal tot stand komen, die aan de sociale wetgeving haar juridische eenheid zal terugbezorgen.

Deze juridische eenheid is op dit ogenblik ver zoek geraakt, misschien mede door het feit dat in de sociale wetten tal van disposities terug te vinden zijn, die thuis horen in het domein van het burgerlijk, administratief, handels- en strafrecht, maar vooral doordat de wetgever zich onvoldoende heeft laten inspireren door juridische opvattingen. Onze sociale wetgeving is voornamelijk gebaseerd op tijdelijke problemen en men heeft niet oog gehad voor het instandhouden van een juridische eenheid in al wat deze wetgeving aanbelangde (19).

In dezelfde zin kan een tussenkomst van Professor P. De Visscher aangehaald worden, toen hij op de elfde interuniversitaire studiedag van de Rechtsfaculteiten verklaarde dat er inzake gezinsvergoedingen een opmerkelijk verschil bestaat tussen de loontrekkenden en de niet-loontrekkenden : « Pourquoi ? Parce que dans ce domaine de la défense des travailleurs salariés, la question s'est posée au parlement, comme une question politique : les travailleurs salariés ont trouvé au parlement des représentants pour exiger que l'on entre dans les détails. Au contraire, pour les travailleurs non-salariés, les parlementaires n'ont pas vu dans le problème un tel intérêt politique » (20).

C. Rechtszekerheid.

9. De rechtszekerheid kan op twee wijzen gediend worden, hetzij formeel, hetzij materieel.

Formeel zal de codificatie ongetwijfeld de rechtszekerheid verhogen, vermits de talrijke wettelijke bepalingen en de al te veel voorkomende wijzigingen het thans de belanghebbenden onmogelijk maken de Belgische maatschappelijke wetten te kennen. In dit verband werd onlangs een zeer interessante studie gepubliceerd, waarin de heer R. Geysen de resultaten bekend maakte van enquêtes, die gehouden werden in de Antwerpse agglomeratie met het doel na te gaan in hoeverre de arbeiders, bedienden en ondernemingshoofden de wetgeving op de maatschappelijke zekerheid kennen (21).

Materieel gezien zal de codificatie wellicht niet de rechtszekerheid verhogen. Inderdaad, de kritiek die gericht wordt tot onze sociale wetgeving is niet van die aard dat de beginselen zelf in het gedrang gebracht worden. De toestand is inderdaad zo dat er wel rechtszekerheid bestaat in theorie, doch dat men onvoldoende de aanwezige middelen (nl. de bestaande wetten) kan aanwenden tot het bereiken van het gestelde doel.

Wat de beginselen betreft, deze dienen dus niet zozeer gewijzigd dan wel gecoördineerd.

II. De Techniek van de Codificatie.

10. De techniek van de codificatie zoals trouwens van elke wetgeving bestaat erin de procédés te bepalen waarmede de geschreven wet aan haar specifieke taak zal kunnen beantwoorden, d.w.z. het richten van de menselijke handelingen naar het uiteindelijke doel van elke juridische organisatie.

Men zal nochtans dadelijk begrijpen dat naast de gewone technische vereisten van elke wet, een codifi-

catie daarenboven nog andere procédés veronderstelt die meer bepaald in verband staan met de innoverende en coördinerende bedoeling van elke codificatie. De uiteenzetting die volgt kan zeker geen aanspraak maken op volledigheid : enkel het voornaamste werd aangegeven (22).

In dit verband moet een onderscheid gemaakt worden tussen de externe en de interne codificatie.

Door externe codificatie wordt bedoeld de wijze waarop de codificatie dient verwezenlijkt, d.w.z. het mechanisme van de wetgevende macht.

De interne codificatie daarentegen omvat de eigenlijke techniek, d.w.z. de voorwaarden waaraan een codificatie moet beantwoorden om haar invloed te kunnen uitoefenen.

Dit laatste aspect van het vraagstuk zal eerst behandeld worden.

§ 1. Interne codificatie.

11. Wanneer men het heeft over de voorwaarden waaraan de codificatie moet beantwoorden, dan kan men dit enigszins vergelijken met de voorwaarden, waaraan een literair werk moet beantwoorden om volwaardig te zijn.

Vooraf dient dus nagegaan in welke vorm die codificatie zal moeten geschieden, opdat zij zo efficiënt mogelijk de juridische verhoudingen van het sociaal leven zou regelen en tot een codex zou leiden die aangepast is aan de behoeften van het praktische bestaan.

De rechtvaardiging van de codificatie — zoals van elke wet trouwens — ligt in het feit dat het hier gaat om « un acte d'une volonté bien déterminée, tendant, grâce aux sanctions dont elle dispose, à imposer à d'autres volontés d'une façon aussi adéquate qu'il soit possible, le contenu de son propre vouloir, par l'intermédiaire du langage humain et avec toutes les ressources qui se puissent rencontrer en celui-ci » (23).

Het is dan juist in functie van dit adequaat zijn dat de interne codificatie dient te worden bestudeerd.

Men kan natuurlijk tal van voorwaarden stellen in dit verband; het lijkt noodzakelijk enkel de voornaamste te bespreken.

12. Op een eerste voorafgaande vraag werd reeds geantwoord, nl. moet de codificatie begrepen worden als een ordenende verbetering van het bestaande of veeleer als een totale vernieuwing? De eerste stelling is hoger verdedigd geworden.

13. Eenmaal bepaald in welke geest de codificatie zal moeten verlopen, zal men zeer nauwkeurig moeten nagaan wat dient gecodificeerd.

Dit vraagstuk van de inhoud der codificatie is niet alleen een kwestie van uitgebreidheid, doch ook van eenheid.

Uitgebreidheid in de eerste plaats, omdat men dient te weten of alle delen van het sociaal recht aan een codificatie moeten onderworpen worden.

Zijn eenmaal de gedeelten die in aanmerking komen, gekend dan dient men zich evenwel nog af te vragen of deze gedeelten een voldoende *eenheid* vertonen, opdat zij tot één organisch geheel zouden kunnen omgevormd worden.

Deze eenheid is een uitermate belangwekkend aspect van het vraagstuk der codificatie, dat hoewel eerder van theoretisch-wijsgerige aard, toch de doelmatigheid van de codificatie raakt in die zin, dat men moeilijk een codex kan samenstellen wanneer de onderdelen van die codex geen onderling en logisch verband ver-

tonen (voor verdere behandeling, zie n° 38 en volg.).

Zo werd — klaarblijkelijk ten onrechte — beweerd dat het arbeidsrecht slechts zou zijn « een samenbundeling van rechtsvoorschriften die broksgewijze deel uitmaken van verschillende rechtsgebieden » (24).

Het is dus tevens een kwestie van ideologische eenheid en van systematisatie.

Dit kan niet beter geïllustreerd dan aan de hand van een voorbeeld, nl. de bepaling en de indeling door Professor M. G. Levenbach voorgesteld (25).

Uitgaande van de bepaling van het arbeidsrecht als het geheel van het recht, dat op de arbeidsverhoudingen, die persoonlijke onderschikking meebrengen, en op de daarmee onmiddellijk samenhangende levensomstandigheden betrekking heeft, deelt Professor Levenbach dit recht als volgt in:

1. Arbeidspersonenrecht.
2. De voorbereiding van de arbeidsverhoudingen.
3. De inhoud van de arbeidsverhoudingen.
4. Het arbeidsgeschillenrecht.
5. Het arbeidsinkomen.

Hier vindt men dus de hoger besproken eenheid terug in de gegeven bepaling met de daaruit afgeleid systematische indeling en logische structuur: alle onderdelen zijn zowel onderling als ten opzichte van de hoofdidée tot één organisch geheel verbonden.

14. Tenslotte zijn daar ook nog de *zuiver-technische* aspecten van het probleem:

- 1) Algemeen karakter van de wetgeving.

Zal men theoretische bepalingen geven? Zal men rechtstreekse beschikkingen ofwel tekstverwijzingen inlassen? Zal men veel classificeren om te verduidelijken?

Deze en andere vragen kunnen zich terzake stellen doch lijken in feite minder belangrijk, vermits men toch vnl. het bestaande zal samenbrengen. Men kan zich evenwel afvragen of enkele bepalingen niet noodzakelijk zouden zijn.

Men denke o.m. aan de termen *ondernemingsreglement*, *thuisarbeid*, *familiewerkhuys* en zovele andere.

2. De stijl van de codex.

Dit veronderstelt niet alleen preciesheid en klaarheid, doch tevens de zorg voor een grammaticale en linguïstische vorm, die het best de juridische norm kan weergeven.

Voor al in een nieuwe rechtstak zoals het sociaal recht, is dit dubbel moeilijk, omdat de formulering hier geen gelijke tred kan houden met de nieuwe instellingen en verhoudingen (25bis).

Men streve daarom zoveel mogelijk naar een terminologie sui generis, waarin de gebruikte termen onveranderlijk dezelfde betekenis hebben. In dit verband kan verwezen worden naar het Duitse B.G.B., waarin éénzelfde woord nooit voor verschillende betekenissen wordt gebruikt of omgekeerd waarin éénzelfde begrip nooit door verschillende woorden wordt weergegeven.

- 3) Het plan van de codex.

Dank zij een plan zullen de verschillende delen van de rechtstak beter kunnen geklasseerd worden volgens zekere hoofdgedachten. Ook hier moeten tal van vragen beantwoord worden: zal er een algemeen inleidend deel zijn of niet? hoe zal men indelen? welke volgorde zal men aannemen?...

§ 2. Externe codificatie.

15. Reeds hoger werd bepaald wat door externe codificatie moet verstaan worden.

In dit geval schijnt het haast noodzakelijk in een zekere mate afstand te doen van de normale parlementaire procedure teneinde het wetgevend werk te bespoedigen en aan de homogeniteit geen afbreuk te doen.

Het wordt inderdaad bijna een gemeenplaats te beweren dat het parlement, opgeslorpt door zijn politieke bezigheden, niet in staat is alleen en volgens de stricte procedure een codex samen te stellen (26). Het opstellen en behandelen van een codex is immers heel wat anders dan het bespreken en het stemmen van een gewone wet die zeer dikwijls aan een dringende behoefte beantwoordt.

Een codex daarentegen vormt een geheel en hoewel hij ook kan innoveren, ligt zijn voornaamste betekenis toch in het ordenen en coördineren: de vormgeving van een codex speelt daarom een veel belangrijker rol dan in de gewone wet.

Het is dus materieel onmogelijk de stricte parlementaire procedure volledig te volgen.

Dit werd trouwens door tal van ons omringende landen ingezien toen zij tot één of andere codificatie overgingen. In de meeste gevallen heeft men de redactie van een codex opgedragen hetzij aan één persoon, hetzij aan een extra-parlementaire commissie.

Eenmaal het eerste ontwerp klaar kon men het advies inwinnen van talrijke bevoegde personen en lichamen. Nadien werd overgegaan tot het neerleggen van deze code in het parlement en werd zeer dikwijls bekomen dat de Kamers en bloc stemden (27). Uit het voorgaande kunnen dadelijk enkele problemen gelicht worden die van belang zijn bij het samenstellen van een codex.

A. Het opstellen van de codex

16. Zoals hoger gezegd zou dit moeten geschieden door een beperkte commissie. In dit verband kunnen we een suggestie maken, waarbij de codificatie aan de afdeling wetgeving van de Raad van State zou worden opgedragen.

Inderdaad, artikel 3 van de wet van 23 december 1946 houdende instelling van de Raad van State bepaalt dat de Eerste Minister de afdeling wetgeving kan belasten met het opmaken van de tekst van voorontwerpen, van besluiten, van reglementen of van amendementen, waarvan de stof of het voorwerp door hem worden vastgesteld.

Hierbij wordt dus de eigenlijke redactie aan de Raad van State opgedragen in tegenstelling met artikel 2 van voormelde wet, volgens hetwelk hij enkel een beredeneerd advies kan geven over bestaande teksten (28).

Tijdens de elfde interuniversitaire studiedag van de Rechtsfaculteiten werd trouwens de wens uitgedrukt dat de Eerste Minister gebruik zou maken van de hem verleende bevoegdheid (29).

Het ware ook mogelijk te verwijzen naar artikel 36, 4e lid, volgens hetwelk het coördinatiebureau van de Raad van State tot opdracht heeft de wetten, organieke koninklijke besluiten en de onderscheidene algemene reglementaire teksten samen te ordenen. Een dergelijk werk moet dan uitdrukkelijk gebeuren op aanvraag van de regering of van het parlement (30). Tot nog toe werd slechts één aanvraag op grond van vermeld artikel gedaan, terwijl artikel 3 nog nooit werd toegepast (31).

B. De parlementaire procedure.

17. Het is natuurlijk niet mogelijk de tussenkomst van de wetgever uit te schakelen, maar toch kan men trachten de vertraging of vervorming van de codex tegen te gaan. Welnu, zoals hoger reeds werd vastgesteld, heeft deze parlementaire procedure ongetwijfeld nadelen. Het beste bewijs hiervan is gelegen in het feit dat de pogingen tot codificatie door Minister Troclet ondernomen slechts slaagden op het domein waar de wetgevende macht niet moest ingrijpen.

Velen hebben de moeilijkheden van de externe codificatie ingezien en wegens het bestaande dilemma (ofwel codificatie door het parlement, maar dit gaat moeilijk gezien zijn politieke bekommernissen, ofwel codificatie door een extra-parlementaire commissie, maar het ontwerp van codex zal niet of zeer lastig door het parlement aanvaard worden) van een eigenlijke codificering afgezien. Zij stellen dan ook voor dat enkel een consolidatie zou geschieden, zoals dit o.m. het geval was met de Franse *Code du Travail* (32).

Het lijkt misschien naïef, maar dit alles heeft veel weg van een capitulatie: na eerst de voordelen, het belang en zelfs de noodzakelijkheid van een codificatie te hebben erkend, deinst men terug voor de verwezenlijking ervan en stelt men zich tevreden met een consolidatie, die evengoed door privé-initiatief kan geschieden.

Waarom schrikt men daarenboven terug voor een codificatie van het sociaal recht, terwijl men dit niet deed toen het burgerlijk recht, het strafrecht... moesten gecodificeerd worden? Waarom stelt men andere procedures voor om het sociaal recht te codificeren? (33).

In dit verband kan trouwens nuttig verwezen worden naar de totstandkoming van het Duitse B.G.B. Inderdaad, zonder speciale procedure en zonder de minste wijziging aan het reglement, werd het tweede ontwerp van een uitstekend burgerlijk wetboek door de *Reichstag* besproken en gestemd op min dan vier maanden tijds. Dit was mogelijk omdat de partijen overeengekomen waren de juridische en technische aspecten van de codex niet te bespreken (34).

Het enige voorstel dat kan gedaan worden is dat het redactie-comité met zoveel zorg zou worden samengesteld dat het het volledig vertrouwen van het parlement kan genieten en diens gevolg een spoedige doorlopende stemming kan aanvaardbaar maken. In dat opzicht biedt de Raad van State ongetwijfeld vele waarborgen.

III. Beschrijvende Rechtsvergelijking.

18. In de eerste plaats moet het nodige vergelijkingsmateriaal verzameld worden. Hoewel natuurlijk ook de inhoud van het gecodificeerde dient nagegaan, zal dit eerste verslag zich enkel bezighouden met het formeel aspect en vnl. met de vraag: hoe is de codex in de vreemde tot stand gekomen? Of waarom heeft men zich tegen een codificatie van het sociaal recht verzet?

§ 1. Frankrijk.

19. Hoewel in Frankrijk vele auteurs eerst de mening toegedaan waren dat de bepalingen die in het Burgerlijk Wetboek voorkwamen verder dienden uitgebreid te worden, is men ten slotte toch tot een codificatie overgegaan.

A. Werkwijze.

20. Bij Besluit van 27 november 1901 werd in de

schoot van het *Ministère du Commerce* een commissie opgericht, die tot taak had een *code du travail et de la prévoyance* uit te werken. Zij was a.v. samengesteld: twee Senatoren en twee Volksvertegenwoordigers, twee raadsheren van het Hof van Verbreking en twee raadsheren van de Raad van State, twee Professoren van de Rechtsfaculteit te Parijs en twee directeurs van vermeld Ministerie.

Deze commissie moest zich evenwel beperken tot een samenbundeling van de bestaande teksten, zonder deze maar enigszins naar de geest of naar de letter te wijzigen. Zij mocht niet innoveren noch bestaande tegenstrijdigheden opheffen. Men meende immers ten onrechte dat dit wetgevende arbeid was, alsof een commissie geen voorontwerpen zou kunnen opstellen! Dit blijkt trouwens overduidelijk uit de verklaringen afgelegd door de toenmalige Minister voor de Handel, Alexandre Millerand: « Il ne s'agit pas de rédiger de toutes pièces un Code nouveau de législation ouvrière et d'y faire entrer des dispositions nouvelles dont l'adoption paraîtrait désirable à la commission. L'œuvre serait immense, trop complexe et n'aurait guère de chances d'aboutir. En se donnant la tâche d'édicter une législation complète, elle empièterait sur les attributions du Parlement. Il ne s'agit en somme pour elle, et sauf retouches de détail ou de forme, que de préparer avec les dispositions existantes, un Code méthodique et clair, présentant, dans une vue d'ensemble, la totalité des dispositions actuellement en vigueur, et qui puisse être considéré par le Parlement comme devant être adopté sans débats ».

Daar er vooral een sterke oppositie was vanwege de toenmalige senaat, moest de codex telkens weer herzien worden, omdat men oordeelde dat de wijzigingen al te verregaand waren.

Ten slotte kon men toch de stemming van enkele gedeelten bekomen: het eerste boek (*Conventions relatives au travail*) werd gestemd op 28 december 1910, het tweede boek (*La réglementation du travail*) op 26 november 1912, het derde boek (*Les groupements professionnels*) op 25 februari 1927 en het vierde boek (*juridiction, conciliation et arbitrage*) op 21 juni 1924. Boeken V (*les assurances ouvrières*), VI (*la prévoyance*) en VII (*l'assistance*) werden nooit gestemd. Men kan dus enkel van een Codificatie van het eigenlijke arbeidsrecht gewagen.

B. Kritiek.

21. Hoewel een zekere ordening aldus werd tot stand gebracht, kan men moeilijk spreken van een werkelijke codificatie (35), laat staan van een goede codificatie. De redenen zijn van formele aard: de opvatting van de codex en de redactie er van.

De talrijke gebreken kunnen als volgt samengevat worden (36):

1) Het is een compilatie zonder eenheid; men is er zelfs niet in geslaagd de herhalingen te laten vallen of zekere teksten aan het geheel aan te passen.

2) Bij een latere herwerking heeft men zich beperkt tot het inlassen van enkele nieuwe artikels, die aan het geheel een verward uiterlijk geven, doordat tot een verdere onderverdeling werd overgegaan (artikel 31bis, ter, a, b, ...).

3) Het is slechts, zoals hoger gezegd, een gedeeltelijke codificatie. Dit is geen gebrek, zo de gecodificeerde stof een voldoende afgescheiden eenheid vormt.

Sommigen zijn in hun kritiek nog verder gegaan en hebben verklaard: « Il n'est qu'un code en trompe l'œil... Le texte élaboré par la commission n'était en effet, à cause même de la mission dont elle était

investie, qu'un texte de façade, ou mieux une armature rappelant ces échafaudages imposants à l'abri desquels s'édifient aujourd'hui les maisons modernes » (37).

Er gaan thans in Frankrijk stemmen op om tot de herziening van deze codex over te gaan (38).

Onlangs werd door het Franse Parlement een *Code du travail pour les territoires d'Outre-Mer* gestemd; bij deze codificatie heeft men ongetwijfeld de lessen van het verleden ten nutte gemaakt, vermits we hier voor een werkelijke codex komen te staan (39).

§ 2. Nederland.

22. In 1904 werd door Dr. Kuyper, toenmalig Minister van Binnenlandse Zaken, een ontwerp-wet opgesteld, getiteld Wetboek van de Arbeid; dit ontwerp behandelde slechts een gedeelte van de stof, vermits de sociale verzekeringen er o.m. niet waren in opgenomen. Verder dan dit ontwerp is men nooit geraakt.

Wel werd een groepering van teksten doorgevoerd in 1919 en 1930, doch in feite zijn de verschillende beschikkingen van het sociaal recht over tal van codices en afzonderlijke wetten verspreid. Zo vindt men o.m. de regeling van de arbeidsovereenkomsten terug in het burgerlijk wetboek (artikelen 1637 en volg.).

In Nederland werd zelden over codificatie van het sociaal recht gesproken of geschreven (40); zelfs wanneer men tot een zekere coördinatie overging, dan was het nog meestal met andere bedoelingen dan de unificatie of de vereenvoudiging van het sociaal recht (41).

§ 3. Duitsland.

23. De Grondwet van Weimar voorzag in artikel 157 II: « Das Reich schafft ein einheitliches Arbeitsrecht ». Verder dan deze vrome wens heeft men het niet gebracht, omdat dikwijls beweerd werd dat waar een codificatie reeds zeer moeilijk was deze van het sociaal recht dubbel moeilijk bleek, vermits het sociaal recht in volle ontwikkeling verkeert en tevens het voorwerp uitmaakt van de scherpste belangentegenstellingen (24).

De enige poging, die ondernomen werd, dateert van de Nationaal-socialistische periode, toen een ontwerp van Codex (arbeid, onderneming en vennootschappen) werd opgesteld om deze in het B.G.B. in te schakelen.

Heden ten dage vinden we de sociale wetgeving verspreid in het B.G.B. (Der Dienstvertrag: artikelen 611 en volg.), in het Wetboek voor Handelsrecht (Handlungsgehilfen und Handlungslehrlinge: artikelen 59 en volg.), en in tal van afzonderlijke wetteksten (Gewerbeordnung, Betriebsräte, Tarifverträge...) (34).

Toch zijn vele auteurs accoord om te verklaren dat deze rechtstak al te veel de stempel draagt van een *nicht genügend durchdachte Gelegenheitsgesetzgebung* (44).

§ 4. Italië.

24. Hier is er een zeer scherpe strijd geweest tussen de voor- en tegenstanders van de codificatie (45).

Ten slotte heeft men de beschikkingen nopens de arbeidsbetrekkingen geplaatst in het *Codice civile* van 1942 onder de titel: *Libro del Lavoro* (46), waarin o.m. zijn opgenomen de reglementering van de arbeid in de onderneming, van de thuisarbeid en van de zelfstandige arbeid. Daarenboven vindt men er verschillende delen van het handelsrecht (vennootschappen, handelsfonds..., en van het nijverheidsrecht (auteursrecht, onrechtmatige mededinging...) in terug.

§ 5. Brazilië (47).

25. Een vergelijking met de wetgeving van dat land is zeer interessant, omdat zich aldaar een gelijkaardige ontwikkeling heeft voorgedaan als in België. Het burgerlijk wetboek van 1916 behelsde een reglementering van het arbeidscontract, doch deze wetgeving was onvoldoende doordat men weldra een grote uitbreiding van de sociale wetgeving meemaakte vnl. sinds 1930, ten gevolge van de industrialisatie van dat land.

Aldus kwamen talrijke verspreide wetten tot stand, zodat een officiële coördinatie zich opdrong: op 1 mei 1943 geschiedde dit dan ook door *Consolidação das Leis do trabalho* (CLT). In werkelijkheid betekende dit veel meer dan een eenvoudige consolidatie van de bestaande wetten: het is reeds een werkelijke codex van het Arbeidsrecht (48). Thans werd een ontwerp van *Código do trabalho* bij het Nationaal Congres ingediend, waardoor een nog ruimere codificatie beoogd wordt, hetgeen wel bewijst dat de eerste codificering goede resultaten gegeven heeft.

§ 6. Andere landen.

26. Tal van andere landen bezitten een codex voor het Arbeidsrecht, o.m.:

- Rusland (1922) (49).
- Spanje (*Código del Trabajo* in 1926).
- Chili en Mexico (1931) (50).
- Turkije (1936) (51).
- Venezuela (1936).
- Ecuador (1938).
- Bolivia (1939) (52).
- Nicaragua (1945).

Zelfs in die landen waar geen codex bestaat, werden ofwel ontwerpen opgesteld, zoals in Griekenland (53) en in Argentinië (54), ofwel privé-verzamelingen aangelegd (55).

27. Uit dit overzicht, dat nog nader zou dienen gedetailleerd, kunnen enkele *slotbeschouwingen* afgeleid worden.

1. Er is een werkelijke beweging tot codificatie van het sociaal recht en meer bepaald van het arbeidsrecht. Deze beweging sluit aan bij de tijdens de laatste halve eeuw gevoerde ontvoogdingsstrijd van de minbegunstigde sociale klassen. Dit werd trouwens meermaals bevestigd door tal van officiële verklaringen en arbeidscharters (56).

2. Deze codificatievloed heeft evenwel enkel aanleiding gegeven tot het vormen van een codex van het arbeidsrecht. Hoewel in de meeste landen een uitgebreide wetgeving over de sociale zekerheid tot stand gekomen is en deze wetgeving evenmin een organisch geheel vormt (57), heeft men het tot nog toe niet gewaagd deze stof te bundelen. Het feit dat deze wetgeving zeer recent is en dat het toepassingsgebied met de dag uitbreiding neemt, zal hieraan zeker niet vreemd zijn. Trouwens de sociale zekerheid is veeleer een openbare dienst, waarvan de bijdragen een parafiscaal karakter vertonen (58).

3. De codificatie kan op twee wijzen geschieden, hetzij door het opstellen van een afzonderlijke codex, hetzij door het opnemen van de beschikkingen van het arbeidsrecht in het burgerlijk wetboek. Dit laatste punt zal verder uitvoerig behandeld worden (zie n° 43).

IV. Practische verwezenlijking in België.

28. Na deze voorafgaande beschouwingen over de algemene doeleinden en de techniek van de codificatie,

past het thans even stil te staan bij de praktische verwezenlijking in België van de codificatie van het sociaal recht.

§ 1. Noodzakelijkheid der Codificatie.

29. Het ware onbegonnen werk al de jammerklachten van diegenen, die op de wenselijkheid van een codificatie gewezen hebben, opnieuw in herinnering te brengen.

Er zijn zeker tal van wantoestanden die voortvloeien uit het gebrek aan een degelijke codex; men mag evenwel niet menen dat de codificatie alles zal effenen en ons een volmaakte sociale wetgeving aan de hand zal doen.

Men mag immers niet vergeten dat zekere gebreken inhaerent zijn aan elke vorm van wetgeving en dat zekere sociaal-rechtelijke twistpunten steeds zullen blijven bestaan.

Hoewel het onmogelijk blijkt de talrijke *voordelen* van de codificatie van het sociaal recht op te sommen, wordt verder getracht deze in de mate van het mogelijke te groeperen, voor zover ze nog niet besproken werden bij de opgave van de doeleinden der codificatie.

30. In de eerste plaats zal een codificatie belangrijke gevolgen hebben voor de *practische toepassing* van het sociaal recht. De klaarheid en de ordening die noodzakelijk met de codificering moeten samengaan, zullen een gemakkelijk en tijdsbesparend overzicht bezorgen, zodat iedereen in staat zal zijn de wetgeving ter zake te kennen en er zelfs een algemeen begrip van te hebben. Het spreekt vanzelf dat hier zoals in de andere domeinen van het recht enkel de juristen een grondige kennis zullen kunnen verwerven, maar toch lijkt het van uitzonderlijk belang voor de toekomst van het sociaal recht, dat eenieder in de mogelijkheid worde gesteld een inzicht te krijgen in de doelhof van de sociale wetgeving (zie boven n° 9). Dan pas zal ook de *regel iedereen wordt geacht de wet te kennen* met de werkelijkheid overeenstemmen (59).

Vooral psychologisch en politiek is het gevaarlijk de kennis van de wet voor te behouden aan enkele bevoorrechten, vooral daar het minderwaardigheidsgevoel in het arbeidsmilieu reeds zeer scherp is (60).

Er moeten niet alleen wetten zijn om de sociale rechtvaardigheid te doen heersen, de belanghebbenden dienen ook te weten waarin een dergelijke wettelijke bescherming bestaat.

31. Als tweede voordeel kan men aanhalen dat tal van *tegenstrijdigheden, leemten, onzekerheden en duistere begrippen* ter gelegenheid van een codificatie zouden *verwijderd* worden (60bis). Hoger (zie n° 6) werd gezegd dat de codificatie van het sociaal recht op het eerste gezicht niet zo dringend lijkt als die van het burgerlijk recht in 1804. In feite is zij bijna even dringend, omdat men ook hier komt te staan, ingevolge de aard zelf van het sociaal recht dat zich geleidelijk van uitzonderingsrecht tot autonoom recht heeft ontwikkeld, voor een opeenstapeling van wettelijke beschikkingen die zeer dikwijls zonder onderling verband zijn tot stand gekomen onder de druk van tijdelijke noden en bekommernissen. Het sociaal recht zoals dit nu bestaat, werd slechts langzaamaan geconstrueerd dank zij tal van veroveringen, die zonder de ideologische eenheid te breken, toch de onvolledigheid en de tegenstrijdigheid niet hebben kunnen vermijden.

32. Ten slotte — en voor de jurist is dit voordeel ongetwijfeld het voornaamste — zal dank zij een codificatie, het sociaal recht met zichzelf in overeen-

stemming gebracht worden: men zal aan dit recht een *logische structuur* bezorgen (61).

Door het opstellen van een systematisch plan zullen de eenheid van het sociaal recht verstevigd en de interpretatiemogelijkheden er van verbeterd worden: het sociaal recht zal zich voordoen als een geordend geheel en niet meer als een recht dat ontstaan is « au hasard des revendications qui ont été satisfaites » (62).

De codificatie biedt dus ongetwijfeld grote voordelen. De tegenstanders zullen nochtans hiertegenover tal van *bezwaren* doen gelden, die op het eerste gezicht niet ongegrond zijn (63).

33. De codificatie van het sociaal recht zou het *rechtsbewustzijn verstoren*, doordat aldus een nieuw recht wordt geschapen, waarvan de innovatie een grote onzekerheid voor gevolg heeft (64). Dit bezwaar kan enkel weerhouden worden, zo men de mening zou toegedaan zijn dat een codificering tabula rasa moet maken van het bestaande recht en een totaal nieuwe wetgeving in het leven moet roepen. In het begin van deze uiteenzetting (zie n° 5) werd deze opvatting verworpen, omdat het sociaal recht in België meestal voldoende up to date is, maar voornamelijk beter moet geordend worden.

Een eenvoudige codificatie van het bestaande zal dus geenszins rechtsonzekerheid meebrengen, vermits de vroegere teksten, alsmede de interpretatieve rechtspraak van die teksten meestal zullen blijven bestaan (65).

Hiermede is tevens de opwerping weerlegd als zouden de oudere rechtsgeleerden, die zich in deze doolhof een weg wisten te banen, zich volledig aan een nieuwe codex moeten aanpassen. Men kan zich trouwens met Meyers de vraag stellen of deze doolhof een ideaal-toestand is: « Ook voordat de Code civil tot stand kwam had men in Frankrijk zulke practici, die uit de grote rij van leren folianten, bevattende commentaren op de meest uiteenlopende costumen, verzamelingen over rechtspraak van allerlei parlementen en verhandelingen over het Romeinse recht, altijd wel iets over de kwestie, die hun bezig hield, wisten te vinden en die hun speurzinn met kennis van het recht vereenzelvigden » (66).

34. In de tweede plaats dient men zich de vraag te stellen of een codificatie geen *remmende invloed* zal uitoefenen op de verdere ontwikkeling van het sociaal recht.

Om alle betwistingen te vermijden, kan onderstreept worden, dat zeer dikwijls aan het begrip zelf der codificatie een remmende werking verbonden werd, omdat men ten onrechte meende dat elke codificatie een stagnatie en tevens het einde van elke evolutie betekende. Deze enge opvatting houdt verband met de strekking van de *exegetische school* volgens de welke een wet strikt naar de letter moest verklaard worden en dus elke vooruitgang de pas afsneed.

Deze opvatting blijkt thans voorbij gestreefd te zijn. De hier behandelde tweede vraag is evenwel daarmede nog niet opgelost. Inderdaad, men dient het probleem te beschouwen in het kader van het sociaal recht, waarvan men gezegd heeft « dat het niet logisch kan geconstrueerd worden, vermits het een historische categorie uitmaakt... Het sociaal recht valt niet theoretisch te omschrijven, het worde liever in de steeds wisselende werkelijkheid waargenomen » (67).

Men mag deze stelling niet overdrijven, zoniet zou men het sociaal recht nog gelijkstellen met het Engelse recht, dat dan werkelijk volledig historisch gegroeid is en geen logische categorie uitmaakt.

Men vergeet trouwens niet dat de rechtsleer en de rechtspraak voor als na de codificatie de teksten moeten aanpassen aan de wisselende werkelijkheid van het sociale leven. Daarenboven zal deze codificatie een aanloop betekenen voor de vervolmaking door de wetgever; de nieuwe codex zal a.h.w. het kader vormen voor de verdere ontwikkeling van het sociaal recht (68).

35. Een andere opwerping die zeer dikwijls geuit wordt is de volgende: de codificatie van het sociaal recht, dat zo uitgebreid en veranderlijk is, kan *onmogelijk* doorgevoerd worden. Men verliest hierbij meestal uit het oog, dat een sociale wetgeving in hoofdzaak de leidende principes moet weergeven en aan de uitvoerende macht de zorg moet overlaten de toepassing hiervan te differentiëren volgens de praktische gevallen.

Trouwens, zelfs na de codificatie zal de wetgever nog moeten tussenkomen om zekere bepalingen in overeenstemming te brengen met de maatschappelijke evolutie, omdat de codex van het sociaal recht — hoewel misschien minder aan veranderingen onderhevig dan een alleenstaande wettekst — toch ook zal verouderen (69). Maar is dit niet het geval met alle codices, vooral in de huidige tijd nu alles veel vlugger evolueert dan vroeger? (70).

36. Tenslotte kan men de vraag stellen of de wezenlijke opbouw van deze nieuwe rechtstak geen *gevaar* betekent voor de eenheid van het recht.

Sommigen hebben immers beweerd dat het sociaal recht als klasserecht gesteld wordt tegen het burgerlijk recht (71) en diensgevolge de juridische *gelijkheid* van alle burgers verbreekt (72). Deze auteurs vergeten klaarblijkelijk dat de gelijkheid ingesteld door het burgerlijk wetboek een illusie was (zie verder n° 44) en dat juist het sociaal recht opgekomen is om de bestaande economische en sociale ongelijkheid op te heffen: het sociaal recht is geen klasserecht, maar een recht van verschillende sociale groepen die in hun collectief verband moeten gezien worden (73).

De eenheid van het recht zou eveneens in gevaar gebracht worden volgens hen, die nog vasthouden aan het dogma van de primauté van het gemeen recht, d.w.z. van het burgerlijk recht. Door de codificatie van het sociaal recht zou men deze innerlijke gespletenheid van het recht nog versterken.

Aan deze mogelijk juiste beschouwing mag geen overdreven belang gehecht worden, want die zeggende afwijking zal toch blijven bestaan, zelfs indien het sociaal recht niet gecodificeerd wordt.

Daarenboven mag men terecht de vraag stellen of er van een werkelijke tegenstelling tussen het burgerlijk recht en het sociaal recht sprake kan zijn?

Er moet een duidelijk onderscheid gemaakt worden tussen de *verrijking* van het burgerlijk recht en de *wijziging* ervan.

Het is immers een feit dat de ontwikkeling van het sociaal recht tal van nieuwe ideeën heeft doen ingang vinden, die ook voor het burgerlijk recht bevruchtend waren: « la civilistique peut et doit décevoir de nombreux et décisifs enseignements de sa jeune rivale la législation ouvrière » (74).

Maar volgens sommigen zou het sociaal recht daarenboven de meest belangrijke principes van het burgerlijk recht totaal gewijzigd hebben, zoals terzake van eigendom, contracten en familierecht: « un Code du travail s'élabore contraire à l'esprit du Code civil, un droit social tend à se substituer au droit individualiste » (75).

Tijdens de studiedag van het interuniversitair insti-

tuut voor sociaal recht in 1954 werd voorgaande stelling door talrijke vooraanstaande rechtsgeleerden verworpen (76).

Het sociaal recht moet niet tegen het burgerlijk recht gesteld worden, maar wel *ernaast*; de principes van het burgerlijk recht blijven in hun essentie bewaard, maar worden vanuit een andere gezichtshoek beschouwd.

Zo zal in werkelijkheid de eenheid van het recht hersteld en gehandhaafd worden door het sociaal recht, omdat het alle aspecten van het recht weet te bundelen in het kader van de sociale werkelijkheid.

Deze integrerende werking is niet alleen van algemene aard, doordat een synthese gegeven wordt van privaats en publiek recht, maar ook van bijzondere aard, doordat het sociaal recht zich innig verhoudt tot de bijzondere rechtstakken. Men hoeft niet ver te zoeken om de verwantschap met het burgerlijk recht, het administratief recht, het strafrecht en zelfs het volkenrecht terug te vinden (77).

Door die specifieke bundeling staat het sociaal recht zo volledig afgescheiden, dat het wellicht tot minder grensgeschillen zal aanleiding geven dan tussen het privaats en het publiek recht (78).

Toch blijft ondanks alles het probleem van de onderlinge verhouding der onderscheidene rechtstakken en hun coördinatie bestaan: de codificatie zal een gelegenheid zijn om dit alles te herdenken.

37. Alle vermelde bezwaren kunnen klaarblijkelijk niet opwegen tegen de voordelen van een codificatie van het sociaal recht. De geopperde bezwaren zijn trouwens inherente aan elke codificatie, waarvan de ervaring geleerd heeft, dat zij zekere gevaren inhoudt, nl. enerzijds de illusie van bestendigheid en onveranderlijkheid en anderzijds de illusie dat de wet alles integraal kan reglementeren (79).

Alles zal in hoofdzaak afhangen van de wijze waarop de codificatie opgevat en doorgevoerd wordt; de voorbeelden van het buitenland zullen dienaangaande zeer nuttige wenken kunnen verschaffen.

Een sociale codex blijkt noodzakelijk; de vraag is nu te weten of het hele domein der sociale wetgeving hier thans kan in opgenomen worden. Daarom past het nog enkele voorwaarden te ontleiden, die van belang zijn om de mogelijkheid van de codificatie te bepalen.

§ 2. Voorwaarden van een codificatie.

A. Eenheid.

38. Wij hebben er reeds hoger op gewezen dat een primordiale vereiste van elke codificatie de eenheid van de te codificeren rechtstak was.

En in dit verband komt het voor dat niet het hele domein van de sociale wetgeving *sensu lato* hiervoor in aanmerking kan komen, omdat deze wetgeving nog onvoldoende berust op één ordenend principe.

Zeër dikwijls heeft men beweerd dat het sociaal recht een ideologische eenheid vertoont, zowel wat de bedoeling betreft (welvaart, bescherming), als wat de toepassingsgebied aangaat (economisch zwakkeren) (80).

Deze omschrijving lijkt onvoldoende afgelijnd of beter te vaag geformuleerd. Tussen haakjes kan men natuurlijk de vraag stellen of een betere afgrenzing mogelijk ware (81).

Daarenboven is deze bepaling onvolledig, zoals trouwens door Professor F. Van Goethem zelf wordt erkend (82).

Men zoekt nog steeds naar een grondidee, die in staat zou zijn het hele gebied van het sociaal recht te omvatten of beter organisch te systematiseren.

Men heeft soms beweerd dat de reden van dit gebrek aan eenheid te vinden was in het feit dat in het sociaal recht tal van principes van administratief, burgerlijk, handels- en strafrecht waren opgenomen.

Deze reden komt echter niet als doorslaggevend voor, omdat deze uiteenlopende principes toch nog een eenheid kunnen uitmaken in het sociaal recht, zo dit recht zelf een eenheid vertoont. Men moet immers deze talrijke principes zien in functie van het sociaal recht: het is juist dat sociaal recht, dat aan talrijke voorschriften een nieuw aspect geeft (zie boven, n° 36).

Men moet dus trachten een oplossing te vinden voor deze moeilijkheid, hetzij door die grondidee, die ideologische eenheid te bepalen ⁽⁸³⁾, hetzij door slechts een deel van het sociaal recht te codificeren, deel waarvan de eenheid voldoende vaststaat.

39. Dat deel is ongetwijfeld het *arbeidsrecht*. Daarnaast heeft zich meer en meer een ander onderdeel van het sociaal recht ontwikkeld, nl. het sociaal zekerheidsrecht. Niet alleen in de wetgeving vindt men het onderscheid terug, doordat bijzondere wetteksten deze sociale zekerheid hebben ingericht, maar ook in de rechtsleer, sinds verschillende auteurs hun beginselen van sociale wetgeving hebben omgewerkt tot enerzijds het arbeidsrecht en anderzijds het sociaal zekerheidsrecht ⁽⁸⁴⁾. In Frankrijk verschijnt sinds 1949 naast het tijdschrift « Le Droit social » het tijdschrift « Sécurité sociale et prestations familiales » ⁽⁸⁵⁾.

De eenheid van het arbeidsrecht vertoont twee aspecten: eenheid op zichzelf doordat het arbeidsrecht een afgebakend geheel vormt en eenheid door het feit dat het *self-governing* is, d.w.z. autonoom tegenover de andere rechtstakken. Beide aspecten dienen nader te worden uiteengezet, omdat aldus beter de geest en de methode der codificatie van het sociaal recht zullen belicht worden.

40. Welke ook de bepaling weze die men aan het arbeidsrecht geeft, toch gaan de meeste auteurs accoord om de *eenheid* van het arbeidsrecht te bevestigen ⁽⁸⁶⁾.

Het valt niet in het kader van deze uiteenzetting het arbeidsrecht te bepalen en de onderdelen er van vast te leggen — vermits de tweede verslaggever dit zal doen — maar men kan het toch karakteriseren door datgene wat het specificeert en waaraan het zijn naam ontleent: de menselijke arbeid in zijn sociale betekenis ⁽⁸⁷⁾.

Welke ook de definitie of het ordenend principe weze, toch zal men er telkens moeten over waken dat alle wetten en onderdelen die bij de aangenomen bepaling aanleunen in het codificatiewerk betrokken worden. Het was enkel van belang aan te tonen dat de voorwaarde van eenheid in het arbeidsrecht aanwezig is.

41. Ten opzichte van de andere rechtstakken dient de *autonomie* van het arbeidsrecht te worden onderstreept, omdat de interpretatie en de wijze van codificeren door deze autonomie grotendeels zullen beïnvloed worden.

Sommige auteurs, vnl. in Frankrijk, verkiezen de term *particularisme* boven de term *autonomie*, omdat volgens hen « au sein de l'ordre juridique de l'Etat, aucune branche du droit n'est réellement autonome, parce qu'elle ne peut se construire isolément » ⁽⁸⁸⁾.

Het spreekt vanzelf dat alle onderscheidene rechtstakken enigszins interdependent zijn, doch hieruit afleiden dat geen enkele rechtstak autonomie bezit, lijkt nogal verregaand. In Italië wordt trouwens de

autonomie van het arbeidsrecht door de doctrine bevestigd ⁽⁸⁹⁾.

Alles hangt overigens af van wat men door autonomie verstaat. In het kader van het recht kan gezegd worden dat bepaalde rechtstakken *self-governing* zijn, t.t.z. beheerst worden door hun eigen principes. Dit wil daarom nog niet zeggen dat men zou staan voor een *self-sufficient* recht, dat volledig in zijn logische geslotenheid alle nodige regelen zou vinden om totaal afgescheiden te kunnen staan: dit ware onmogelijk zoals Rouast en Durand het aantoonde.

De autonomie van het arbeidsrecht wordt in België algemeen aanvaard ⁽⁹⁰⁾. Zo heeft ook Professor L. Frederiq onlangs nog een vergelijking gemaakt tussen het arbeidsrecht en het handelsrecht en de zelfstandigheid van beide rechtstakken bevestigd ⁽⁹¹⁾.

42. Gaat men het arbeidsrecht beschouwen als een onderdeel van het publiekrecht of van het privaatrecht? Ziedaar een vraag waarover jarenlang wordt gediscussieerd en heel wat auteurs van mening verschillen ⁽⁹²⁾. Het antwoord op die vraag heeft tot gevolg gehad dat men de autonomie van het arbeidsrecht betwijfelde, omdat men meende dat dit recht totaal afhankelijk was van de principes van het publiek of het privaatrecht.

Er is echter geen reden om niet in één wetboek publiek en privaatrecht gelijkelijk op te nemen, wanneer de rechtsverhoudingen die in dat wetboek tot uitdrukking komen nu éénmaal door publiek én privaatrecht beïnvloed worden ⁽⁹³⁾. Het arbeidsrecht is ongetwijfeld een tussengebied waar publiek en privaatrecht tot één geheel worden gevormd in functie van de eigenheid van dat arbeidsrecht ⁽⁹⁴⁾.

In het verleden heeft deze poging tot classificatie een nadelige invloed gehad op de ontwikkeling van het arbeidsrecht doordat men het te veel deed aanleunen bij het burgerlijk recht en het slechts als een uitzonderingsrecht ging beschouwen ⁽⁹⁵⁾. Het arbeidsrecht moet bevrijd worden uit de wat benauwde sfeer van het civiele en uit de knellende greep van het publieke recht ⁽⁹⁶⁾.

De rechtstak zou dus autonoom zijn en zich dan ook als dusdanig moeten ontwikkelen ⁽⁹⁷⁾. Uit deze vaststelling vloeien belangrijke gevolgen voort, die in het kort zullen ontleed worden.

43. Een eerste belangrijk gevolg is dat het te codificeren deel van het sociaal recht en meer bepaald het arbeidsrecht *niet in het burgerlijk wetboek* zou mogen opgenomen worden ⁽⁹⁸⁾.

Na het overzicht van de buitenlandse wetgeving terzake werd immers opgemerkt dat de codificatie zowel afzonderlijk kan gerealiseerd worden als door opname in het burgerlijk wetboek. Dit laatste geschiedde in Italië, terwijl in Duitsland en in Zwitserland een uitgebreide regeling van het dienstcontract opgenomen werd resp. in het B.G.B. en in het O.R.

De reden van deze integratie ligt voor de hand. Het sociaal recht en voornamelijk het arbeidsrecht hebben zich gevormd ter gelegenheid van het privaatrechtelijk contract: men kende achtereenvolgens het arbeidscontract, het bediendencontract ... Daarenboven beschouwde men het burgerlijk recht nog steeds als het gemeen recht, dat alle privaatrechtelijke verhoudingen en dus ook de contracten van het sociaal recht zou dienen te omvatten. Zo het arbeidsrecht, de huurwetgeving en andere delen van het burgerlijk wetboek hieruit zouden verwijderd worden, zou men komen te staan voor een geleidelijke verminking van dat wetboek. Deze en andere overwegingen hebben ge-

leid tot het Italiaans experiment, dat door vele rechtsgeleerden aldaar als geslaagd wordt aangezien (99).

Waarom werd dan hoger vooropgesteld dat de codificatie in België niet in dezelfde zin zou mogen geschieden?

In de eerste plaats omdat het arbeidsrecht tot een autonoom recht is uitgegroeid, dat zich verder binnen het kader van een eigen codex moet ontwikkelen.

Men kan zich trouwens de vraag stellen of het arbeidsrecht dat zoals hoger gezegd deels publiek (100), deels privaatrecht behelst in zijn geheel in het burgerlijk wetboek, dat toch essentieel een privaatrechtelijk karakter draagt, zou kunnen opgenomen worden. Zou niet men het arbeidsrecht moeten splitsen in twee of zelfs drie (indien zoals in Italië het deel betrekkelijk de arbeidsgeschillen in het wetboek van burgerlijke rechtspleging zou opgenomen worden) codices, hetgeen niet alleen formeel een versnippering zou betekenen (101), doch ook materieel de eenheid van het arbeidsrecht in gevaar zou brengen (102).

Tenslotte zou een opname in het burgerlijk wetboek niet alleen in tegenstrijd zijn met de autonomie en de eenheid van het arbeidsrecht, maar ook een gevaar betekenen voor de interpretatie van deze nieuwe rechtstak.

44. Inderdaad, en dit is dan meteen een tweede gevolgtrekking uit de autonomie, het arbeidsrecht is *self-governing* en moet dus *geïnterpreteerd* worden volgens zijn eigen finaliteit.

In het verleden heeft men al te veel met geweld de verschillende aspecten van dit recht tot de klassieke theorieën willen herleiden: men denke bv. maar aan de pogingen die aangewend werden om het werkhuisreglement als een contract te doen beschouwen dank zij de theorie van het toetredingscontract (103).

Men vergat hierbij dat het burgerlijk wetboek de juridische gelijkheid van de burgers al te theoretisch had opgevat (104) en te weinig rekening hield met het feit dat vele contracten afgesloten worden tussen partijen die economisch en sociaal ongelijk zijn. Omdat het arbeidsrecht deze ongelijkheid wel had ingezien, heeft men het een *droit d'inégalité* genoemd (105).

Eveneens werd hierbij over het hoofd gezien dat het individu met zijn vrije wilsautonomie (artt. 1109, 1134 en 1156 B.W.) voor het arbeidsrecht geen directe betekenis heeft. Omdat de arbeidswereld geen geïsoleerde individuen kent, worden de arbeidsverhoudingen volgens collectieve vormen georganiseerd in het kader van de economische werkelijkheid (106).

45. De autonomie van het arbeidsrecht zou tenslotte volgens sommige auteurs tot gevolg hebben dat de *banden met het burgerlijk recht moeten doorgesneden* worden: men zal zo weinig mogelijk verwijzingen naar het burgerlijk wetboek in de nieuwe codex opnemen (107) en daarenboven het dienstcontract uit het burgerlijk wetboek verwijderen (108).

Hiertegen kan ernstig opgeworpen worden, dat deze totale afscheiding ietwat verregaand is en trouwens onmogelijk. Dat men de delen van het sociaal recht, die zich thans nog in het burgerlijk wetboek bevinden, eruit verwijdere, is een stelling die kan gerechtvaardigd worden, maar elk contact afsnijden is een opvatting die indruist tegen de doelmatigheid der bestaande rechtsorde.

Inderdaad, deze radicale autonomie moet verworpen worden, niet zozeer — zoals door vooraanstaande burgerlijk rechtsgeleerden als Professor L. Julliot de la Morandière (109) en Professor E. M. Meijers (110) wordt voorgesteld — omdat door de uiteenrukking

van het burgerlijk wetboek de *elegantia juris* zou geschonden zijn, maar vooral omdat de doelmatigheid van het recht in zijn geheel in het gedrang wordt gebracht.

De twee rechtstakken moeten weliswaar gescheiden blijven — hetgeen hunne wederzijdse wisselwerking niet zal uitsluiten —, maar men verlieze niet uit het oog dat het burgerlijk recht tot taak heeft de privaatrechtelijke verhoudingen te regelen. Het sociaal recht in het algemeen en het arbeidsrecht in het bijzonder hebben weliswaar een andere taak, maar niets verhindert het sociaal recht gebruik te maken van zekere regelen van privaatrecht, die steeds het hele rechtsleven blijven beheersen: men denke aan de algemene theorie der rechtshandelingen en der verbintenissen, aan de theorie van de oorzaak en van de goede trouw, aan het gebied van de onrechtmatige daad, om slechts de voornaamste te noemen.

Elke rechtstak heeft en eigen finaliteit, maar niets belet een bepaalde rechtstak zekere principes aan een ander domein te ontleen. Dit gebeurt trouwens ook in het burgerlijk wetboek, waar talrijke bepalingen van strafrechtelijke en administratiefrechtelijke aard in opgenomen zijn.

Professor P. Durand heeft dit alles zeer goed opgemerkt, toen hij schreef: « Cette méthode ne saurait empêcher l'interprète de s'inspirer des concepts du droit civil chaque fois que ces principes s'accordent avec les exigences des relations du travail. Mais elle commande de ne rien tenir pour vrai en droit du travail des principes du droit civil, qui n'ait été au préalable reconnu pour exact » (111).

Het arbeidsrecht moet zich dus verder ontwikkelen volgens de normen eigen aan het sociaal recht, zonder dat de wisselwerking tussen het burgerlijk recht en het sociaal recht, zoals tussen het oud en het nieuw recht (112) uitgeschakeld wordt.

46. Volledigheidshalve zou hierbij ook nog de kwestie van de *rechtsbedeling* moeten besproken worden. Men vergete immers niet dat de rechtspraak hier unificerend kan optreden (113) en dat men zich bij een eventuele codificatie de vraag moet stellen of de bestaande rechterlijke organisatie voor de sociale geschillen niet verbeterd kan worden (114).

B. Stabiliteit.

47. Verder moet ook rekening gehouden worden met het feit dat een te codificeren recht een voldoende stabiliteit moet vertonen.

Men kan zich moeilijk een codificatie indenken van een rechtstak, die aan voortdurende wijzigingen onderworpen is. Inderdaad, na een zekere tijd zou er van de oorspronkelijke codex niet veel meer overblijven dan een opsomming van artikelen die telkens weer onderverdeeld werden in paragrafen, alinea's,...

Het zou trouwens een onmogelijkheid worden, daar de geest zelf van de codex totaal verschillend zou zijn naargelang men zich plaatst op dit of dat moment van de sociale ontwikkeling. Het zou tenslotte gelijkstaan met het vervangen van de wielen van een locomotief in volle vaart!

In concreto zal men dus moeten nagaan welke delen van het sociaal recht een voldoende stabiliteit hebben bereikt om voor codificatie vatbaar te zijn.

Het probleem van de stabiliteit stemt overeen met dat van het groeiproces van het sociaal recht: is deze nieuwe rechtstak volgroeid? is voor hem de periode der adolescentie verstreken?

In 1926 gaven E. Lambert, P. Pic en P. Garraud volgend beeld van de stand der arbeidswetgeving: « La législation française du travail, fondue d'abord dans la masse grisâtre du droit civil, s'en est détachée partiellement en combinant les éléments civils anciens avec les apports nouveaux des lois ouvrières et dessine déjà une tendance à vivre exclusivement sur son propre fonds. Mais la dernière étape, celle de l'émancipation, ne se dessine que fort confusément. Tout ce qu'on peut dire c'est que le lien qui rattache les principes du droit du travail à ceux du droit civil va s'assouplissant et se relâchant chaque jour un peu plus » (115).

Is deze evolutie thans, 30 jaren later, voltrokken? Op deze vraag wordt meestal bevestigend geantwoord, doch dan slechts voor een deel van het sociaal recht, met name het arbeidsrecht, waarvan men enkel nog de homogeniteit zou willen versterkt zien (116).

Het gebrek aan stabiliteit was trouwens een reden waarom de Franse Code du travail een gedeeltelijke mislukking geweest is (117).

§ 3. Methode en structuur van de codex.

48. Een laatste woord dient nog gezegd te worden omtrent de methode en de structuur van de door te voeren codificatie. Deze aangelegenheid kan bondig behandeld worden, nadat reeds hoger de techniek van de codificatie belicht werd (zie n° 10 en volg.) en terwijl de tweede verslaggever uitvoerig de indeling en de opvatting van de nieuwe codex zal behandelen.

49. Men kan evenwel nog de vraag stellen of de uitvoeringsbesluiten eveneens in de codex moeten opgenomen worden. Deze vraag is belangrijk, omdat nergens wellicht de uitvoerende macht zoveel delegatie met zulke omvang ontvangen heeft dan wel in het sociaal recht: vele wetsvoorschriften geven enkel het principe weer en verwijzen verder naar de uitvoeringsbesluiten.

Iets staat vast: de nieuwe codex kan niet alles omvatten, zoniet ontstaat er weer een onontwarbaar geheel. Aldus vallen zeker weg de akten en besluiten die slechts een welbepaalde wetsbepaling toepasselijk verklaren op individuen of afzonderlijke ondernemingen. Dergelijke besluiten zijn trouwens niet strict reglementair.

Andere daarentegen zijn wel reglementerend, omdat ze zelf regelen vaststellen die niet of slechts zeer vaag door de wetgever werden aangeduid: zij vervolledigen de wet en maken er één geheel mede uit. Hier moet nochtans ook een onderscheid gemaakt worden tussen de algemene besluiten en die welke slechts op bepaalde beroepen of particulieren toepasselijk zijn; het komt voor dat ook deze laatste niet in de codex dienen opgenomen te worden (118).

Daar men zich dus niet mag beperken tot de codificering van de wetten, doch tevens zekere uitvoeringsbesluiten in de codex moet opnemen (119), kan ter gelegenheid van de codificatie ook overgegaan worden tot een nader onderzoek van bepaalde uitvoeringsbesluiten die mogelijk de grenzen van de uitvoerende macht hebben overschreden (120).

Het zal een gelegenheid zijn om klaar de domeinen van de wetgevende en de uitvoerende macht af te bakenen, vooral in het sociaal recht waar het staats-interventionisme met de dag groeit en de individuele vrijheden beperkt. De wetgever mag aan de regering slechts een zeer nauwkeurige reglementeringsmacht geven.

Samenvatting en Besluit.

50. Gezien de talrijke voordelen, die niet meer op-

nieuw in herinnering moeten gebracht worden, is de codificatie van het sociaal recht wenselijk en zelfs noodzakelijk. Men moest evenwel ook de voorwaarden van een dergelijke onderneming nagaan om te zien of deze zozeer gewenste codificatie al dan niet tot het rijk der mogelijkheden behoort.

Daar enkel het arbeidsrecht de voorwaarden van eenheid, autonomie en stabiliteit vervult, kan slechts dit onderdeel van het sociaal recht thans voor codificatie in aanmerking komen.

Men mag hierbij geen half werk verrichten: een werkelijk wetboek moet tot stand gebracht worden. Het arbeidsrecht dient immers niet alleen gecoördineerd, maar ook en vooral geunificeerd te worden door een werk in de diepte, dat er voornamelijk zal in bestaan de talrijke tegenstrijdigheden, leemten en duistere begrippen te verwijderen, zonder dat daarom de bestaande principes moeten overboord gegooid worden.

Het geheel zal dus organisch geordend worden door de ideologische verbondenheid van alle delen die een logische structuur vormen en duidelijk afgescheiden zijn van de andere rechtstakken: « Un codice si contraddistingue soprattutto per il suo carattere di organicità e perchè contempla un complesso di materie, che si raccolgono e sussumono intorno a dati principi fondamentali comuni. Certi rapporti giuridici hanno una inconfondibile fisionomia, che li distacca da altri e li rende bisognosi di particolare disciplina » (121).

51. Wil men tot de practische verwezenlijking overgaan, dan moeten in de eerst plaats de grenzen van de codificatie bepaald worden. Dit kan niet beter geschieden dan op grond van een aanvaarde omschrijving van het arbeidsrecht, waardoor men dan de gemene deler voor alle hiermee samenhangende teksten terugvindt.

Eenmaal de juiste omvang vastgesteld, kan door een zorgvuldig samengesteld comité de redactie aangevangen worden: de aandacht zal vooral moeten gevestigd worden op het verbeteren van de terminologie en op het in overeenstemming brengen van tegenstrijdige teksten die op verschillende tijdstippen werden uitgevaardigd.

Deze redactie zou moeten opgedragen worden aan de Raad van State, die toch ook werd ingericht om a. h. w. de medewerker te worden van de wetgevende macht (122). Men moet de bestaande instellingen gebruiken en niet nodeloos overgaan tot de oprichting van nieuwe commissies.

De parlementaire procedure zou tenslotte zo moeten verlopen dat het wetboek niet verminkt uit de debatten te voorschijn treedt.

52. In die omstandigheden zal een codex van het arbeidsrecht tot stand komen, die als een volwaardige vertegenwoordiger van het nieuwe recht naast de andere codices de plaats zal innemen die hem toekomt, zonder dat daarom de eenheid van het recht in het gedrang wordt gebracht. Dit arbeidsrecht zal op zijn gebied blijven reglementeren al wat met de finaliteit van dit recht overeenstemt, hetgeen niet uitsluit dat hier zoals elders rekening worde gehouden met de grondslagen van elke rechtsorde, zoals die o.m. in het burgerlijk recht tot uitdrukking komen.

Het nieuwe wetboek mag ook niet alles willen voorzien: de taak van de uitvoerende macht en de rol van de rechtspraak en van de rechtsleer mogen immers niet uit het oog verloren worden. Wellicht zal de voornaamste betekenis van deze codex erin bestaan voor de verdere ontplooiing van het arbeidsrecht een aangepast kader te vormen.

- (116) Levasseur G., o.c., bl. 444 en 477.
 (117) Levasseur G., o.c., bl. 478.
 (118) Vgl. Piquenard Ch., o.c., bl. 4.
 (119) Velge H.: *Comment codifier la législation sociale?* Rev. Trav. 1938, bl. 1411.
 (120) Van Goethem F. en Geysen R., o.c., bl. 22; Velge H.: *L'évolution juridique de la législation sociale belge*, Rev. Trav. 1934, bl. 244.

- (121) Messineo L.: *Libro dell'impresa e materia di commercio, Banca borsa e titoli di credito* 1940, I, 191.
 (122) *Parl. Hand. Kamer* 1937-38, bl. 1368.
 (123) Sinzheimer H.: *De taak der rechtssociologie*, Haarlem 1935, bl. 97-98; vgl. Durand P. en Jaussaud R., die de theorie van le droit libre verwerpen: o.c., nr 205, bl. 259-260.
 (124) Durand P.: *La codification du droit du travail*, Atti..., bl. 79.

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

2e Kamer. — 18 april 1955.

Voorzitter: M. Fettweis.
 Raadsheer-verslaggever: M. Huybrechts.
 Advocaat-generaal: M. Depelchin.
 Advocaat: Mr Van Rijn.

Autocars. — Strekking van art. 56h van het bij het Besluit van de Regent van 20 september 1947 behorend reglement.

Artikel 56h van het reglement gehecht aan het Besluit van de Regent van 20 september 1947, houdende de algemene voorwaarden betreffende de openbare autobusdiensten, de bijzondere autobusdiensten en de autocardiensten, bedoelt zekere diensten, die geen bijzondere autobusdiensten zijn, doch autocardiensten, en die niet noodzakelijk een toeristische karakter vertonen.

N. M. B. S. t/ Janssens.

Gelet op het bestreden vonnis op 3 november 1954 in hoger beroep door de Correctionele Rechtbank te Antwerpen gewezen;

I. Wat betreft de beslissing over de publieke vordering gewezen:

Overwegende dat de voorziening zonder voorwerp is, daar aanlegster niet veroordeeld werd tot de kosten van de publieke vordering;

II. Wat betreft de beslissing over de burgerlijke vordering gewezen:

Over het middel: schending van artikelen 1, 2, 11, 14, 17 en 30 der besluitwet van 30 december 1946 houdende herziening en coördinatie van de wetgeving betreffende het bezoldigd vervoer van personen door middel van automobielen, 50, 56 bijzonder alinea h, van het Regentsbesluit van 20 september 1947, houdende de algemene voorwaarden betreffende de openbare autobusdiensten, de bijzondere autobusdiensten en de autocardiensten, en voor zoveel als nodig, van artikelen 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek en 97 der Grondwet,

doordat de bestreden beslissing, vaststellende dat «het bezoldigd personenvervoer door beklaagde op 14 februari 1954 gedaan naar het kindervelzijn» Dierweg niet een toeristisch karakter vertoonde en dat «beklaagde op 14 februari 1954 een bezoldigd vervoer van personen heeft ingericht zonder de daarvoor vereiste machtiging te bezitten», nochtans de betichting niet weerhoudt en het eerste vonnis hervormt, om reden,

dat het in casu gaat om een bijzondere autobusdienst daar «volgens artikel 17 van de besluitwet van 30 december 1946 als bijzondere autobusdiensten wor-

den beschouwd de diensten tot gemeenschappelijk vervoer van personen welke, hoewel zij de algemene kenmerken der openbare autobusdiensten vertonen, uitsluitend voor bepaalde categorieën reizigers bestemd zijn en waarbij ingedeeld worden: de diensten ingericht ten behoeve van onder meer de bezoekers van hospitalen of sanatoria, kinderen om ze naar openluchthuizen of kuuroorden te vervoeren en in het algemeen al de rechtstreeks of onrechtstreeks bezoldigde diensten van dezelfde aard», en om reden dat het bewijs niet wordt geleverd dat buiten de reis uitgevoerd op 14 februari 1954 de beklaagde er nog andere zou hebben ondernomen naar het sanatorium te Heide-Kalmthout; dat hieruit volgt dat een essentieel bestanddeel ter zake ontbrekend is opdat het feit ten laste van beklaagde gelegd, zou vallen onder de toepassing van de besluitwet van 30 december 1946; dat inderdaad er een zekere periodiciteit zou moeten bestaan van deze dienst minstens een zekere herhaling van de ondernomen reizen»,

dan wanneer enerzijds, artikel 11 (verkeerdelijk in het bestreden vonnis vermeld als artikel 17) der besluitwet als bijzondere autobusdienst beschouwt de diensten tot gemeenschappelijk vervoer van personen welke, hoewel zij de algemene kenmerken der openbare autobusdiensten vertonen, uitsluitend voor bepaalde categorieën van reizigers bestemd zijn, en daarbij indeelt de diensten, ingericht ten behoeve van kinderen om ze naar openluchthuizen of kuuroorden te vervoeren, en in het algemeen al de rechtstreeks of onrechtstreeks bezoldigde diensten van dezelfde aard, onverschillig op welke wijze de reizigers betalen of gegroepeerd worden, die noch in de categorie der openbare autobusdiensten noch in die der autocardiensten te rangschikken zijn, en anderzijds betichte vervolgd werd en door het eerste vonnis uitdrukkelijk veroordeeld was geworden op grond van artikel 56h, van het Regentsbesluit voornoemd, om een bijzondere rit ingericht te hebben, waarvoor de toelating van de heer Minister van Veerkeerswezen vereist was,

zodat, door de betichting niet te weerhouden en het eerste vonnis te hervormen, die gesteund waren op de overtreding van artikel 56h, voornoemd om reden dat het kwestieuze vervoer geen toeristisch karakter had (artikel 56, A) en derhalve diende beschouwd als een bijzondere autobusdienst, zonder echter het essentieel kenmerk der herhaling, en alzo verwaarlozend na te gaan of het kwestieuze vervoer niet viel onder artikel 56h, dat niet uitgesloten wordt door het gebrek aan toeristisch karakter, en waarop vervolging en eerst veroordeling gesteund waren, het bestreden vonnis de in het middel aangehaalde wetsbeschikkingen geschonden heeft;

Overwegende dat verweerder vervolgd werd om, «te Kalmthout, op 14 februari 1954, een bezoldigd personenvervoer over de weg met behulp van automobielen, vallende onder toepassing van artikel 56h,

van het besluit van de Regent van 20 september 1947, verricht te hebben, zonder daarbij te voldoen aan de verplichtingen opgelegd door artikel 2 van dit besluit»;

Overwegende dat de besluitwet van 30 december 1946 het bezoldigd vervoer van personen door middel van automobielen in de vier volgende categorieën ingedeeld heeft: 1) de openbare autobusdiensten, 2) de bijzondere autobusdiensten, 3) de autocardiensten, 4) de taxi- of de huurautodiensten;

Dat het besluit van de Regent van 20 september 1947, houdende de algemene voorwaarden betreffende de exploitatie der eerste drie categorieën, als autocardiensten beschouwt zekere diensten van toeristische aard, doch ook andere diensten, waaronder die vermeld bij artikel 56h van het reglement aan dit besluit gehecht, zijnde de in bijzondere gevallen door de Minister van Verkeerswezen toe te laten ritten;

Overwegende dat de eerste rechter verweerder had veroordeeld om, zonder toelating, een vervoer verricht te hebben vallende onder de bepaling van dit artikel 56h;

Overwegende dat het bestreden vonnis verweerder vrijspreekt en, ingevolge deze vrijpraak, zich onbevoegd verklaart om uitspraak te doen over de eis der burgerlijke partij, om de reden dat voormeld vervoer geen toeristisch karakter vertoonde en dat er, bij gebrek aan een zekere periodiciteit, geen sprake kon zijn van een bijzondere autobusdienst, zonder na te gaan of dit vervoer niet onder toepassing viel, zoals het in de betichting stond vermeld, van gezegd artikel 56h, dat zekere diensten bedoelt die geen bijzondere autobusdiensten, doch autocardiensten zijn en die niet noodzakelijk een toeristisch karakter vertonen;

Dat dienvolgens, de motieven van het vonnis het beschikkend gedeelte er van niet rechtvaardigen en dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Verbreekt het bestreden vonnis, doch alleen voor zover het over de burgerlijke vordering gewezen werd; beveelt dat melding van onderhavig arrest op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing zal worden gemaakt; laat ten laste van aanlegster de kosten van betekening van haar voorziening aan het openbaar ministerie; veroordeelt verweerder tot de overige kosten;

Verwijst de alzo beperkte zaak naar de Correctionele Rechtbank te Mechelen, zetelend in hoger beroep.

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 6 oktober 1955.

Eerste voorzitter: M. Wouters.

Raadsheer-Verslaggever: M. Anciaux Henry de Faveaux.

Advocaat-Generaal: M. Mahaux.

Advocaten: Mrs de Harven en Van Rijn.

Handelshuur. — Uitlegging van art. 1, § 2 van het K.B. van 23 december 1951.

Bij gebreke van een andersluidende bepaling in de tekst van artikel 1, § 2 van 23 december 1951, betreffende de handelshuur, is er grond, ten einde de normale jaarlijkse huurwaarde van het onroerend goed op 1 augustus 1939 vast te stellen, dat goed in aanmerking te nemen in zijn staat op het tijdstip, dat het voorwerp is van de in het geding zijnde huur-overeenkomst.

Voor de toepassing van voormelde § 2 zou het tegen de logica indruisen hetzelfde goed te beschouwen eensdeels in zijn huidige staat voor de bepaling van het kadastraal inkomen en anderdeels in zijn staat op 1 augustus 1939 voor de raming van zijn normale huurwaarde.

Brayeur t/ John Cockerill.

Gelet op het bestreden vonnis, op 4 mei 1954 in hoger beroep gewezen door de rechtbank van eerste aanleg te Luik;

Over het eerste middel, schending van de artikelen 2, 13, 14, 15 en 16 van de wet van 30 april 1951, 1 van de wet van 22 december 1951, tot wijziging van het 4° van artikel 2 van de wet van 30 april 1951, 1, paragrafen 1 en 2 van het koninklijk besluit van 23 december 1951, 2, paragraaf 2, van de wet van 20 december 1950, en 97 van de Grondwet,

doordat de bestreden beslissing het beroepen vonnis met motieven wijzigt en beslist dat aanleggers huur-overeenkomst buiten de toepassing der wet van 30 april 1951 valt, om de enige reden dat, volgens dat vonnis, de normale jaarlijkse huurwaarde van het gehuurde goed op 1 augustus 1939 3.750 frank was, en zonder de minste aanduiding te geven betreffende het bedrag van het huidige kadastraal inkomen van het gehuurde goed,

dan wanneer, naar luid van artikel 1 van het koninklijk besluit van 23 december 1951, alleen het kadastraal inkomen van het gehuurde goed eventueel de reden kan zijn waarom het gehuurde goed valt buiten de toepassing van de wet van 30 april 1951, en onder meer van de bepalingen van die wet betreffende de hernieuwing van de handelshuurovereenkomsten, en dan wanneer integendeel voormeld koninklijk besluit het normaal huurpeil in 1939 slechts in overweging neemt om sommige onroerende goederen met een gering kadastraal inkomen, aan die uitsluiting te doen ontgaan,

dat de gronden van het bestreden vonnis mitsdien onjuist of althans dubbelzinnig en onvolledig zijn en het dispositief van dat vonnis niet rechtvaardigen;

Overwegende dat uit de bepalingen van artikel 1 van het koninklijk besluit van 23 december 1951, genomen ter uitvoering van de wet van 22 december 1951, blijkt, dat buiten de toepassing van de wet van 30 april 1951 vallen de handelshuurovereenkomsten betreffende onroerende goederen gelegen in de agglomeratie Luik, waarvan het kadastraal inkomen niet hoger is dan 3.500 frank en waarvan de normale jaarlijkse huurwaarde op 1 augustus 1939 dat bedrag niet met meer dan 500 frank overtrof;

Overwegende dat aanlegger vóór de rechter over de grond niet betwist heeft dat het kwestieus onroerend goed gelegen was in de agglomeratie Luik en dat het huidige kadastraal inkomen ervan ten hoogste 3.500 fr. was;

Dat derhalve, door te verklaren dat het huidige kadastraal inkomen in aanmerking genomen is in de bovenaangeduide wettekst, en door te beslissen, enerzijds, dat de jaarlijkse normale huurwaarde van het onroerend goed op 1 augustus 1939 3.750 frank was, en, anderzijds, dat «de huur van het besproken onroerend goed enkel kan geregeld worden door het gemeen recht en de uitzonderingswetgeving ter zake van huishuur», het bestreden vonnis op impliciete doch zekere wijze erkend heeft dat het huidige kadastraal inkomen van het onroerend goed niet hoger was dan 3.500 fr., en mitsdien zijn beslissing dienaangaande wettelijk gerechtvaardigd heeft;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

Over het tweede middel, schending van de artikelen 2, 13, 14, 15, 16 van de wet van 30 april 1951 op de handelshuurovereenkomsten, 1, paragraaf 2, van het koninklijk besluit van 23 december 1951, en 97 van de Grondwet,

doordat, om de normale jaarlijkse huurwaarde van het kwestieus onroerend goed op 1 augustus 1939 te bepalen, bij toepassing van paragraaf 2 van artikel 1 van het koninklijk besluit van 23 december 1951, de bestreden beslissing verklaard heeft te willen onderzoeken welke de huurwaarde van bewust goed in 1939 zou geweest zijn indien het zich op dat tijdstip in zijn huidige staat zou bevonden hebben,

dan wanneer de tekst van het koninklijk besluit van 23 december 1951 geen enkele bepaling inhoudt welke dergelijke uitlegging kan wettigen, maar integendeel oplegt dat de raming van de huurwaarde in 1939 door de rechter zou geschieden met inachtneming van de toentertijd objectief heersende omstandigheden, en dat in de gevallen als het onderhavige waarin het onroerend goed door de oorlogsgebeurtenissen beschadigd geworden is en niet hersteld werd, de gecritiseerde uitlegging tot gevolg zou hebben, bij wege van een fictie, de handelaars welke reeds door oorlogsrampen getroffen werden te beroven van de wettelijke bescherming: Overwegende dat, bij gebreke aan een andersluidende bepaling in de tekst van artikel 1, paragraaf 2, van het koninklijk besluit van 23 december 1951 betreffende de handelshuurovereenkomsten over onroerende goederen, er grond is, ten einde de normale jaarlijkse huurwaarde van die onroerende goederen op 1 augustus 1939 vast te stellen, bewuste goederen in aanmerking te nemen in hun staat op het tijdstip dat zij het voorwerp zijn van de litigieuze huurovereenkomsten; dat het, tot toepassing van voormelde paragraaf 2 tegen de logica zou indruisen hetzelfde onroerend goed te beschouwen, enerzijds, in zijn huidige staat voor de bepaling van het kadastraal inkomen, en, anderzijds, in zijn staat op 1 augustus 1939 voor de raming van zijn normale huurwaarde;

Dat het middel naar recht faalt;

Om die redenen:

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegger tot de kosten.

RAAD VAN STATE

3e Kamer. — 16 maart 1956.

Zetel: M.M. Devaux, voorzitter-verslaggever,
Somerhausen en Holoye.

Auditoraat: M. Rombaut.

Advocaten: Mrs Cambier, Lebeau en Tielemans

1. Rechtspleging. — Verzoekschrift. — Belang (1 en 2)
2. Rechtspleging. — Tussenkost. — Ontvankelijkheid. (3 en 4).
3. Rijksperoneel. — Bevordering (5 tot 7).
4. Rijksperoneel. — Signalement (5 en 6).
5. Rechtspleging. — Verzoekschrift. — Middel. (5).
6. Rechtspleging. — Verzoekschrift. — Belang. (5).
7. Rijksperoneel. — Tijdelijk personeel. — Regularisatie. (6).
8. Rijksperoneel. — Indiensttreding. — Stage en vaste benoeming. (7).
9. Administratieve akten. — Geldigheid. — Afwending van macht. (8).

10. Rechtspleging. — Verwijzing naar de algemene vergadering. (8).

1. Het personeelslid dat voldoet aan de voorwaarden om tot een betrekking te worden benoemd, heeft er belang bij de vernietiging van de in die betrekking gedane benoeming te vorderen.
2. Het personeelslid dat in dezelfde rechtstoestand verkeert als het personeelslid dat een bevordering heeft genoten, heeft er belang bij de vernietiging van die bevordering te vragen.
3. Als voorwaarde van ontvankelijkheid van de aanvraag om tussenkost, is niet vereist dat een zelfde belang zou voorhanden zijn bij het verzoekschrift en bij de aanvraag om tussenkost.
4. De na de vaststelling der zaak ingediende tussenkosten zijn niet ontvankelijk wanneer het onderzoek dat zou vereist zijn om zowel het belang van de tussenkostende partijen als de gegrondheid van de tussenkosten te bewijzen, de oplossing van het geding kan vertragen.
5. De bij een bevordering afgewezen candidaat is gerechtigd zich te beroepen op de onregelmatigheden van het signalement waaraan de candidaat zijn bevordering te danken heeft.
6. Het bijzonder bevorderingssignalement is slechts geldig opgemaakt door de hiërarchische meerderen van het personeelslid in het ministerie waar de bevordering plaats heeft, en niet door de hiërarchische meerderen van het ministerie waaruit het personeelslid werd overgeplaatst ten einde de bevordering te bekomen.
7. De tot de stage toegelaten kandidaten, wanneer zij in het examen voor toelating in vaste dienst zijn geslaagd, worden weliswaar geacht rijksambtenaar te zijn vanaf het tijdstip waarop zij, bij hun toelating tot de proeftijd, hun eed hebben afgelegd, maar geen enkel voorschrift maakt dezelfde terugwerken de kracht mogelijk wanneer de benoeming het gevolg is van de besluiten tot regularisatie van het tijdelijk personeel. De berekening van de anciënniteit moet in dit geval worden bepaald bij toepassing van de regelen die aan geregulariseerde personeelsleden eigen zijn.

De termijn van twee jaren ambtsuitoefening in de onmiddellijk lagere graad, welke artikel 72 van het statuut van 2 oktober 1937 eist vanwege de kandidaten voor een bevordering, gaat derhalve, voor de geregulariseerde tijdelijke personeelsleden, slechts in met de dag van hun definitieve benoeming.

8. Daar twee middelen tot vernietiging vatstaan, komt het de betrokken kamer toe de vernietiging uit te spreken zonder de zaak naar de algemene vergadering te verwijzen voor uitspraak over de afwending van macht en zonder de overige ingeroepen middelen tot vernietiging te onderzoeken.

Burette en Ceule t/ Belgische Staat (Minister van Openbare Werken en van Wederopbouw).

Gezien het verzoekschrift van 22 januari 1955, waarbij Eugène Burette de vernietiging vraagt van het koninklijk besluit van 27 december 1954 houdende benoeming van Arthur Van Mighem tot directeur;

Gezien het verzoekschrift van 17 maart 1955 waarbij Karel Ceule de vernietiging van hetzelfde besluit aanvraagt;

Gelet op het bevel van 18 november 1955 tot samenvoeging van de zaken;

Gezien de verzoekschriften van 15 november 1955 en 19 januari 1956 waarbij F. A. Lebrun en M. Loones vragen om als tussenkomende partij te mogen optreden;

Overwegende dat niet betwist wordt, dat Eugène Burette, eerste verzoeker, organisatie-adviseur bij het ministerie van Openbare Werken en van Wederopbouw, voldeed aan de voorwaarden om tot directeur bij dat ministerie te worden benoemd; dat zijn verzoekschrift ontvankelijk is;

Overwegende dat Karel Ceule, tweede verzoeker, bij toepassing van het koninklijk besluit van 23 juni 1951 houdende tijdelijke maatregelen betreffende de toelating tot betrekkingen in de rijksbesturen, tot secretaris van administratie in vaste dienst is benoemd; dat Arthur Van Mighem, wiens benoeming wordt aangevallen, eveneens een tijdelijke ambtenaar is, die bij toepassing van het koninklijk besluit van 23 juni 1951 en van het koninklijk besluit van 25 november 1953 als secretaris van administratie is geregulariseerd; dat de tweede verzoeker zich beroept op de schending van de artikelen 8 en 9 van laatstgenoemd besluit; dat hij er belang bij heeft, dat de desbetreffende bepalingen op gelijke en regelmatige wijze ten aanzien van de geregulariseerde tijdelijke ambtenaren worden toegepast; dat zijn beroep ontvankelijk is;

Overwegende dat twee tussenkomsten zijn ingediend, de ene door F. A. Lebrun op 15 november 1955, de tweede door M. Loones op 19 januari 1956; dat deze tussenkomsten strekken tot vernietiging van de benoeming van Arthur Van Mighem;

Overwegende dat de tegenpartij aanvoert, dat de tussenkomende partijen niet hetzelfde belang hebben als de verzoekers, dat hun tussenkomst niet meer ontvankelijk is, aangezien zij de termijn gesteld in artikel 4 van het besluit van de Regent van 23 augustus 1948 tot regeling van de rechtspleging voor de afdeling administratie van de Raad van State hebben laten voorbijgaan zonder beroep in te stellen of in het geding tussen te komen;

Overwegende dat het voorhanden zijn van een zelfde belang niet vereist is voor de ontvankelijkheid van een tussenkomst; dat het belang moet worden beoordeeld in hoofde van de tussenkomende partij zelf; dat de tussenkomst, ofschoon na het verstrijken van de in artikel 4 gestelde termijn ingediend, ontvankelijk blijft mits zij de oplossing van het geding niet vertraagt en mits de tussenkomende partij doet blijken van een belang bij de vernietiging;

Overwegende dat de tegenpartij tegen de ontvankelijkheid van de tussenkomsten aanvoert dat de tussenkomende partijen, die conducteur van bruggen en wegen zijn, een in de tweede categorie ingedeelde graad bekleden, dat zij derhalve niet voldeden aan de voor benoeming tot directeur gestelde eisen en niet doen blijken van enig belang bij de vernietiging van de bestreden benoeming;

Overwegende dat de tussenkomende partijen daartegen doen gelden dat de conducteurs van bruggen en wegen, al zijn zij door het koninklijk besluit van 30 maart 1939 in de tweede categorie ingedeeld, ingevolge het besluit van de Regent van 14 augustus 1947 in de eerste categorie zijn gerangschikt; dat zij als middel tot vernietiging doen gelden de overtreding van artikel 75 van het statuut, die hierin bestaat dat hun tijdens de bevorderingsprocedure die tot de bestreden benoeming heeft geleid, geen kennis is gegeven van de voordracht tot bevordering;

Overwegende dat zowel de ontvankelijkheid als de grond van de zaak afhankelijk zijn van de draagwijdte

welke moet worden toegekend aan het besluit van de Regent van 14 augustus 1947, over welk besluit niet in ministerraad is beraadslaagd; dat de Raad, om in de hier gerezen betwisting uitspraak te doen, zal moeten nagaan welke interpretatie de administratieve rechtspraak aan het besluit van de Regent van 14 augustus 1947 heeft gegeven en welke de rechtsgrond voor dergelijke interpretatie was; dat het daartoe vereiste onderzoek vertraging in de oplossing van het geding kan veroorzaken, en dat de tussenkomsten, die na de vaststelling van de zaak zijn ingediend, derhalve niet ontvankelijk zijn;

Overwegende dat een bevorderingsprocedure voor benoeming in de betrekking van directeur, welke door de inrystelling van de titularis op 30 april 1954 zou openkomen, werd begonnen en dat zij op 27 februari 1954 werd beëindigd; dat Eugène Burette als eerste kandidaat werd aangewezen; dat vóór het openvallen van de betrekking op 23 april 1954 een verandering van minister plaats had en dat op 20 juli 1954, nadat het bevorderingsdossier aan de nieuwe minister was toegezonden, de kabinetschef een nota deed geworden, die hij op 4 augustus bevestigde en waarin hij, zonder zich te beroepen op een onregelmatigheid in de bevorderingsprocedure, die impliciet ongedaan werd gemaakt, een nieuwe oproep tot de kandidaten gelastte om in het op 30 april opengevallen ambt te voorzien;

Overwegende dat Arthur Van Mighem zich in de loop van deze nieuwe procedure kandidaat stelde bij brief van 12 augustus; dat de directieraad zijn candidatuur niet in aanmerking nam en, na bezwaar van Arthur Van Mighem, zijn standpunt handhaafde en zijn vroeger voorstel bevestigde, met name de voordracht als eerste kandidaat van Eugène Burette die van 1 november 1947 tot 30 september 1948 het ambt van directeur van het personeel had waargenomen en daarna adjunct van de eigenlijke directeur was geworden en hem acht maal had vervangen;

Overwegende dat Arthur Van Mighem zijn loopbaan bij de Staat op 1 maart 1946 in contractueel verband is begonnen als tijdelijk secretaris van administratie; dat hij op 21 december 1951 tot stagiaire is benoemd bij toepassing van artikel 2 van het koninklijk besluit van 23 juni 1951, gewijzigd bij het koninklijk besluit van 12 december van hetzelfde jaar; dat hij, bij toepassing van het koninklijk besluit van 25 november 1953 houdende uitzonderlijke maatregelen tot benoeming in vast verband in de rijksbesturen, tenslotte bij besluit van 30 januari 1954 tot secretaris van administratie in vaste dienst bij het ministerie van Binnenlandse Zaken werd benoemd; dat dit besluit de datum van benoeming op 1 maart 1954 stelde;

Overwegende dat, na een briefwisseling, waarvan de eerste twee brieven van 1 en van 2 juli niet bij het dossier werden gevoegd — ofschoon de brief van 3 juli 1954, die wel in het dossier berust, daarnaar verwijst — werd besloten tot de sinds 1 juli overwogen overplaatsing van belanghebbende, bij een besluit van 11 augustus 1954, tegelijkertijd genomen door de Minister van Binnenlandse Zaken en zijn ambtgenoot van Openbare Werken en van Wederopbouw; dat dit besluit de datum van overplaatsing op 3 juli vaststelde en dat in de bevorderingsprocedure bij het ministerie van Openbare Werken en van Wederopbouw gewag is gemaakt van een signalement, dat op 2 juli was opgemaakt met het oog op een bevordering in het ministerie van Binnenlandse Zaken; dat dit aan het ministerie van Openbare Werken en van Wederopbouw toegezonden signalement vergezeld was van een individuele fiche zonder enige vermelding betreffende het signalement;

Overwegende dat de hierboven uiteengezette feiten,

die uit het onderzoek van de stukken in het dossier blijken, voldoende zijn om twee van de door verzoeker ingeroepen middelen tot vernietiging te doen vaststaan:

1) de onregelmatigheid van het signalement van Arthur Van Migem;

2) de overtreding van artikel 72 van het statuut;

Overwegende dat, met het oog op bevordering in een vacante betrekking bij het ministerie van Openbare Werken en van Wederopbouw — afgezien van de toepassing van artikel 18 van het statuut van het rijkspersoneel — het bijzonder bevorderingssignalement voor Arthur Van Migem immers op grond van artikel 4 van het koninklijk besluit van 7 augustus 1939 door zijn hiërarchische meerderen in dat ministerie had moeten zijn opgemaakt volgens de voorschriften van artikel 5 van hetzelfde besluit; dat Eugène Burette gerechtigd is, zich te beroepen op de onregelmatigheden van het signalement, waaraan de candidaat zijn bevordering te danken heeft;

Overwegende anderzijds dat Arthur Van Migem, om tot directeur te kunnen worden benoemd, zijn ambt in de onmiddellijke lagere graad gedurende ten minste twee jaren had moeten uitoefenen, terwijl hij eerst met ingang van 1 maart 1954 vast is benoemd; dat de tegenpartij dit middel, dat steunt op de overtreding van artikel 72 van het statuut, bestrijdt met de bewering, dat de anciënniteit van Arthur Van Migem op een vroegere datum moet worden vastgesteld; dat zij zich op artikel 4 van het koninklijk besluit van 7 januari 1952 en op het tweede lid van artikel 1 van hetzelfde besluit beroept; dat zij voorts beweert dat de duur van de proeftijd meetelt voor de berekening van de vereiste twee jaren ambtsuitoefening;

Overwegende dat artikel 12 van het koninklijk besluit van 25 november 1953, houdende uitzonderlijke maatregelen tot benoeming in vast verband in de rijksbesturen, toelaat dat «de personeelsleden, die tot stagiaire werden benoemd bij toepassing van de besluiten genomen krachtens de wet van 28 december 1950, de voordelen bekomen die door het besluit worden verleend, alsof zij hun aan de benoeming tot stagiaire voorafgaande toestand behouden hadden»; dat Arthur Van Migem juist op grond van deze bepaling is kunnen worden benoemd zonder examen voor toelating in vaste dienst; dat hij voor de ranginneming dus onder de voorschriften van de artikelen 8, 9 en 10 van dat besluit valt; dat alsnog geen koninklijk besluit is uitgevaardigd om het koninklijk besluit van 7 juni 1952 betreffende de datum van ranginneming ende rangorde van het rijkspersoneel, gewijzigd bij besluit van 13 augustus 1953, aan te passen aan het bepaalde in het koninklijk besluit van 25 november 1953; dat, gesteld dat de ranginneming en de anciënniteit van Arthur Van Migem hadden kunnen worden bepaald in het ministerie van Binnenlandse Zaken, artikel 13 van het koninklijk besluit van 7 juni 1952 betreffende de datum van ranginneming en de rangorde van het rijkspersoneel zou hebben geëist dat ranginneming en anciënniteit van de overgeplaatste ambtenaar, ingevolge zijn overplaatsing naar het ministerie van Openbare Werken en van Wederopbouw, werden vastgesteld door de Minister van wie de belanghebbende na de overplaatsing afhing, op advies van de directie-raad;

Overwegende dat de tot de stage toegelaten candidaten, wanneer zij in het examen voor toelating in vaste dienst zijn geslaagd, weliswaar worden geacht rijksambtenaar te zijn vanaf het stijdstip waarop zij, bij hun toelating tot de proeftijd, hun eed hebben afgelegd, maar dat geen enkel voorschrift dezelfde

terugwerkende kracht mogelijk maakt, wanneer de benoeming het gevolg is van de regularisatiebesluiten; dat de berekening van anciënniteit in zodanig geval bepaald moet worden bij toepassing van de regelen die aan geregulariseerde ambtenaren eigen zijn, zoals blijkt uit de bedoeling van de regering, die regelen in het vooruitzicht heeft gesteld, waarin rekening zou worden gehouden zowel met het belang van de ambtenaren wier loopbaan regelmatig is geweest, en met dat van de ambtenaren die in tijdelijke dienst zijn begonnen;

Overwegende dat, aangezien twee middelen tot vernietiging vaststaan, het de betrokken kamer toekomt de vernietiging uit te spreken zonder het geding naar de algemene vergadering te verwijzen voor uitspraak over de machtsafwending en zonder de overige ingeroepen middelen tot vernietiging te onderzoeken.

Besluit :

Artikel 1. De verzoekschriften tot tussenkomst ingediend door F. A. Lebrun en M. Loones worden verworpen.

Artikel 2. Het koninklijk besluit van 27 december 1954 wordt vernietigd.

Artikel 3. Dit arrest zal in het Belgisch Staatsblad worden bekendgemaakt op dezelfde wijze als het vernietigde koninklijk besluit.

Artikel 4. De kosten, bepaald op 2.300 frank, komen ten laste van de Staat (ministerie van Openbare Werken en van Wederopbouw) tot een beloop van 1.500 frank en ten laste van de tussenkomende partijen tot een beloop van 800 frank.

HOF VAN BEROEP TE LUIK

5e Kamer. — 16 maart 1956.

Voorzitter : M. Elens.

Raadsheren : M.M. Ulrix en Van Hamont

Advocaat-generaal : M. Glenisson.

Advocaten : Mrs J. Koninckx, Franssens en Delvaux.

Wegverkeer. — Inhalen bij het oversteken van een kruispunt (art. 22/2 onder b van het verkeersreglement). — Welke weg is « hoofdweg » gedurende de bij het K.B. van 15 juni 1954 bedoelde overgangperiode ?

Volgens art. 22, 2° onder b van het verkeersreglement is het inhalen links op ieder kruispunt verboden behalve de in voormelde wetsbepaling aangehaalde uitzonderingsgevallen; voormeld artikel maakt geen onderscheid tussen aangekondigde en niet aangekondigde kruispunten, noch tussen goed zichtbare en slecht zichtbare.

Volgens artikel 16, 2° onder b van het verkeersreglement volstaat niet dat aan een kruispunt wegen voorzien zijn van gelijkzijdige omgekeerde driehoeken om aan de weg, waarop de voormelde wegen uitkomen, het karakter te geven van « hoofdweg », zij het dan ook dat deze weg doorgang bij voorkeur geniet.

De hoedanigheid van « hoofdweg » kan alleen voortspruiten uit het gelijktijdig aanwezig zijn aan een kruispunt van de tekens 1a of 1b of n° 2, in welk geval de weg, voorzien met het teken n° 2, de « hoofdweg » is, terwijl de met de tekens 1a of 1b voorziene wegen de doorvaartschuldige wegen zijn.

Blijkens het K.B. van 15 juni 1954 heeft gedurende de overgangperiode van 18 juni 1954 tot 15 juni 1956 de aanwezigheid van de tekens 1a en 1b niet ten gevolge het scheppen van een « hoofdbaan ».

O. M. en Malbrecq t/ Massy.

Overwegende dat de burgerlijke partij Malbrecq (auto Consul) en de beklagde (auto Ford), in volle dag achtereen reden, de Consul zijnde de eerste in de richting Beringen, op de baan Hasselt-Beringen;

Overwegende dat gekomen te Heusden bij de vertakking naar Eversel-Dorp, gelegen links van de baan, Malbrecq, die naar Eversel moest, zijn richtingsaanwijzer opzette op 40 meter van de kruising volgens hem, op de kruising zelve volgens beklagde Massy;

Dat gekomen zijnde op de kruising, de Consul, die op de rechterkant der baan reed, naar links zwenkte; dat deze auto gevat werd door de Ford, op de kruising, in haar linker flank;

Dat wanneer de botsing zich voordeed, de Consul, zoniet helemaal dan toch grotendeels, zich nog op het rechter gedeelte der baan bevond, zoals blijkt uit de door de rijkswachters opgemaakte schets;

Overwegende dat uit de bekentenissen van Massy voor de eerste rechter en voor het Hof gedaan en overigens ook uit de aanduidingen van voormelde schets spruit dat beklagde zich voorstelde de Consul links voorbij te steken en dit wel op de hoogte van voormelde kruising; dat hij zijn bewegingen op de baan aanpaste aan dit inzicht, namelijk zijn richting zoals het eerste gedeelte van zijn remsporen het bewijst en ook zijn snelheid zoals blijkt uit de lengte dezer remsporen;

Dat Massy beweert dat hij de Consul links moest voorbijsteken, gelet op de omstandigheden der zaak, maar er bijvoegt dat ziende, op het ogenblik dat hij de Consul wilde voorbijsteken, deze links de baan overschoot (zie zittingsblad) hij dan getracht heeft deze rechts voorbij te steken;

Dat gelet op de snelheid van de Ford, op haar richting meer naar links om deze links te kunnen voorbijsteken, op de korte afstand die haar nog verwijderde van de kruising toen Massy zich naar rechts begeven heeft, gelet insgelijks op de positie van de Consul nog op het rechtergedeelte der baan, de voormelde manoeuvre van Massy niet kon slagen en dan ook uitgelopen is op de kwetsieuze botsing;

Overwegende dat Massy voor het Hof heeft doen gelden dat de kruising waarvan sprake niet aangekondigd was door signaal n° 3 (driehoek met kruis); dat dienvolgens deze kruising als niet bestaande moet beschouwd worden wat betreft de toepassing van het reglement op het verkeer, hetgeen hem toeliet, de Consul voorbij te steken, daar waar hij dit beoogde, en hem gebod deze links in te halen (artikel 21, 1e lid Wegcode van 8 april 1954); dat het slechts door de fout van Malbrecq is dat zijn voorbijsteken links niet gelukte;

Overwegende dat volgens artikel 22, littera b, van gezegde Wegcode, het voorbijsteken links op iedere kruising verboden is (buiten de uitzonderingen in gezegd littera b aangegeven); dat voormeld artikel geen onderscheid maakt tussen aangekondigde en niet-aangekondigde kruisingen, noch tussen goed zichtbare of slecht zichtbare;

dat de opwerping van beklagde in rechte zonder waarde is, maar dat ze ook in feite zonder steun is daar beklagde voor het Hof bekend heeft dat hij het bestaan van die kruising goed kende; dat deze overigens zoals ook uit de schets blijkt, zichtbaar was;

Overwegende dat beklagde dus te bewijzen heeft dat, ter zake, een der uitzonderingen vermeld in artikel 22, littera b, van toepassing is ten zijnen voordele;

Overwegende dat beklagde desbetreffend aanvoert dat hij een hoofdbaan bereed en zodus het recht had de Consul links voorbij te steken;

dat beklagde inderdaad beweert dat de baan die hij volgde de kenmerken van een hoofdbaan vertoonde vermits, zoals de rijkswachters het vastgesteld hebben, een gelijkzijdige omgekeerde driehoek zich bevond op de weg naar Eversel, kort aan de kruising, hetgeen betekent dat de baan Hasselt-Beringen daar doorvaart bij voorkeur geniet;

Overwegende dat artikel 16, 2° van de wegcode (K. B. 8 april 1954) te kennen geeft welke wegen als hoofdbanen dienen beschouwd te worden: het zijn de wegen beschreven onder litteris a, b en d van dit artikel (voorschriften zonder belang in deze zaak) en ook de wegen waarvan sprake in littera b, luidende als volgt: zijn hoofdbanen — ten opzichte van de wegen voorzien met het signaal 1a aankondigende een kruising waar de aangereden baan hoofdbaan is — de banen voorzien van het signaal n° 2 aankondigende een kruising waar de gevolgde baan hoofdbaan is;

Dat hieruit volgt dat het niet volstaat — onder het regime en volgens de terminologie van voormeld Koninklijk Besluit — dat aan een kruising, wegen zouden voorzien zijn van gelijkzijdige omgekeerde driehoeken, om aan de baan waarop de voormelde wegen uitmonden het karakter te schenken van « hoofdbaan », zij het dan ook dat deze baan doorgang bij voorkeur geniet;

dat, ten aanzien van het K. B. van 8 april de hoedanigheid van « hoofdbaan » enkel kan spruiten uit het samenbestaan aan een kruising van signalen 1a of 1b en 2, de weg voorzien met signaal 2 zijnde dan de « hoofdbaan » en de wegen voorzien met de signalen 1a of 1b zijnde de doorvaart schuldige wegen;

Overwegende dat — gelet op de voorlopige onmogelijkheid in dewelke de betrokken administraties zich bevonden, om onmiddellijk al de in aanmerking te nemen kruisingen tegelijkertijd te voorzien met signalen 1a-1b en met signaal n° 2 — een nieuw Koninklijk Besluit tussen gekomen is dat een overgangssysteem instelt, na bevolen te hebben dat van 15 juni 1956 af signaal 1a slechts behouden of geplaatst zal worden voor zoveel de weg, aan dewelke doorvaart moet toegestaan worden, zelfs voorzien is met het signaal n° 2, tenzij deze weg alreeds hoofdbaan zou zijn krachtens artikel 16, 2° van de wegcode (zie artikel 8, 2° van K. B. 15 juni 1954);

Overwegende dat het overgangssysteem ingesteld door artikel 1 van het Koninklijk Besluit van 15 juni 1954 alzo luidt: « de voerder die op een weg rijdt voorzien met een signaal 1a moet doorgang leveren aan de voerders die rijden op de baan die hij gaat aanrijden »;

dat deze laatste tekst — spijs de verleende doorvaart — zich onthoudt het karakter van « hoofdbaan » te schenken aan de baan in voormelde omstandigheden aangereden;

Overwegende dat de wil van de redacteur van het Koninklijk Besluit van 15 juni 1954 aan bewuste baan het karakter van hoofdbaan niet te verlenen, alreeds uitdrukkelijk spruit uit de hierboven vermelde tekst, maar dat dit inzicht nog stelliger blijkt in artikelen 2 en 3 van gezegd Koninklijk Besluit;

Artikel 2: De melding staande onder signaal n°s 1a en 1b (regime van het K. B. van 8 april 1954) en zijnde: « Kruising waar de aangereden weg een hoofd-

baan is», is afgeschaft en vervangen door de melding: «kruising waar de voerder doorgang moet afstaan aan degene die rijden op de baan die hij aanrijden gaat»;

Artikel 3: de woorden «een kruising aankondigende waar de aangereden weg een hoofdbaan is» voorkomende in artikelen 16, 2b, 94 en 117 van het Koninklijk Besluit van 8 april 1954, zijn afgeschaft en vervangen door dezelfde woorden als hierboven aangehaald;

Overwegende zodus dat het vaststaat dat — gedurende de overgangperiode waarvan hierboven sprake en gaande van 18 juni 1954 tot 15 juni 1956 — de aanwezigheid van signalen 1a, 1b of 26 niet bij machte is een «hoofdbaan» te scheppen ten aanzien van de bepaling van zulke baan volgens het Koninklijk Besluit van 8 april en 15 juni 1954;

Overwegende dat het kwestieus ongeval plaats greep in de bewuste overgangperiode en dat de baan Hasselt naar Beringen aan de kruising met de weg op Eversel, niet voorzien is met het signaal n° 2, het bestaan van een hoofdbaan aanduidend;

Dat beklaagde Massy dus — tegen zijn mening in — geen hoofdbaan bereed en dat hij dienvolgens de Consul niet mocht voorbijsteken links, op de hoogte van die kruising, zoals hij het deed;

dat, in casu, hij te rijden had rechts van de baan achter de Consul (artikel 12, 1° wegcode), afwach- tende wanneer het mogelijk zou worden die auto rechts voorbij te steken (artikel 21 nr; 12e lid);

Overwegende dat de eerste rechter, terecht aangenomen heeft dat bklagde ter plaatse met over- dreven snelheid gereden heeft, en zijn aansprakelijk- heid op dit feit gesteund heeft, maar dat zijn bij- zondere fout bestaat in het feit dat hij gepoogd heeft de Consul links voorbij te steken op de hoogte der kruising, met het gevolg dat, spijs een ijdele zwen- king naar rechts op het laatste nippertje uitgevoerd, het ongeval gebeurde;

Overwegende dat deze laatste fout ook een over- treding daarstelt van artikel 22 Nr. Ab van de weg- code;

Overwegende dat de foutieve handelingen van Massy in verband van oorzaak tot gevolg met het ongeval staan;

Overwegende dat, om zich te schikken naar de voorschriften van artikel 25 Nr. 2b van de wegcode, Malbrecq, die links de baan op Eversel ging indraaien, niet alleen zijn richtingsaanwijzeg opzetten moest, maar dat hij ook, wat voor de kruising zich naar links hadde moeten begeven — wel te verstaan voor zoveel daardoor de normale gang niet zou gehinderd worden van de voerders uit tegenovergestelde richting aan- komende;

Overwegende dat Malbrecq beweert dat een wiel- rijder juist uit de richting Beringen aankwam en dat deze hem belet heeft zich eerder naar links te begeven als hij het gedaan heeft;

Overwegende dat tegen Malbrecq moet bewezen worden dat hij de overtreding voorzien in voormeld artikel 25 zou bedreven hebben, zij het dan ook dat geen penale vordering tegen hem ingespannen geweest is, en dat deze overtreding in verband van oorzaak tot gevolg staat met het ongeval;

dat het bewijs niet geleverd is dat de bewering van Malbrecq niet met de waarheid strookt, deze overigens niet tegengesproken geweest zijnde noch door be- klaagde noch door zijn makker Indeherberge;

dat dienvolgens de bewering van Malbrecq als echt door het Hof moet aanvaard worden en dat het niet bewezen is dat deze burgerlijke partij een mede-ver-

antwoordelijkheid in het ongeval zou dragen; des te meer dat een verzuim bijtijds teken te geven en zich wat naar links te begeven voor Massy hoegenaamd geen aanleiding kon geven om links voorbij te steken;

Overwegende dat de betichting onder B der dag- vaarding onbewezen gebleven is;

Overwegende dat de betichtingen onder A en C der dagvaarding spruiten uit eenzelfde daad; dat slechts één straf dient toegepast;

Overwegende dat de fout door beklaagde — onge- oorloofd voorbijsteken links op het gevaarlijk punt dat een kruising daarstelt — een zware fout is; dat de lichte straf door de eerste rechter uitgesproken dient verhoogd te worden;

Overwegende dat de eerste rechter billijk de ver- goeding wegens genotsderving geraamd heeft op 1.500 frank, en met recht 9.006 frank toegekend heeft we- gens herstellingskosten;

.....

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 26 november 1955.

Voorzitter: M. Bossaert.

Raadsheren: M.M. Verougstraete en Axters.

Advocaat-Generaal: M. Matthys.

Advocaten: Mrs. De Grave, en Baert, loco Valcke.

Architect. — Ereloon.

Het opmaken van de voorontwerpen, de plans en het lastenkohier, het toezicht op en de leiding van de werken maken geen ondeelbaar geheel uit.

Naar de wet van 20 februari 1939 moeten de particulieren weliswaar beroep doen op de mede- werking van een architect voor het opmaken van de plans en de controle op de uitvoering van de werken, waarvoor vooraf een verzoek om toelating tot bouwen moet worden ingediend.

Hieruit mag niet worden afgeleid dat de volledige taak van de architect moet vermoed worden te zijn toevertrouwd geweest aan hem die de plans heeft opgemaakt. Zo dit in werkelijkheid meestal het geval zijn zal, wanneer deze plans door de aan- besteder worden goedgekeurd, staat het deze laatste bij gebreke van een uitdrukkelijke overeenkomst daaromtrent echter vrij van de verdere medewer- king van de architect af te zien zonder hem vergoe- ding verschuldigd te zijn voor prestaties, waarom hij niet uitdrukkelijk was verzocht en waaromtrent hij geen verantwoordelijkheid zal te dragen hebben.

Het ereloon van de architect dient in billijkheid te worden bepaald naar het geleverde werk, reke- ning houdend met zijn esthetische waarde en met de moeilijkheden, die het heeft opgeleverd.

Het ereloon van de architect wordt berekend op de werkelijke waarde van het werk zonder iets uit te zonderen of voor te behouden.

Zinque t/ Duerinckx.

Gezien de stukken, o.m. het vonnis tussen partijen op tegenspraak gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Veurne, op 18 maart 1954;

Overwegende dat appellant in gebreke blijft te be- wijzen dat hij, in verband met een te Koksijde op te richten handelshuis, met de volledige zending van de architect belast werd;

dat het opmaken van de voorontwerpen, de plans en het lastenkohier, het toezicht en de leiding van de werken geen ondeelbaar geheel uitmaken;

dat weliswaar, naar de wet van 20 februari 1939, de particulieren beroep moeten doen op de medewerking van een architect voor het opmaken van de plans en de controle op de uitvoering der werken voor welke een voorafgaande aanvraag om toelating tot bouwen opgelegd is;

maar dat hieruit niet mag worden afgeleid dat de volledige zending van de architect vermoed moet worden toevertrouwd te zijn geweest aan de architect die de plans heeft opgemaakt;

dat zo, in werkelijkheid, dit meestal het geval zal zijn wanneer deze plans door de meester van het werk goedgekeurd worden, het nochtans deze laatste steeds vrij staat, bij gebrek aan een uitdrukkelijke overeenkomst desaangaande, aan de verdere medewerking van de architect te verzaken zonder hem hiervoor vergoeding verschuldigd te zijn voor prestaties die niet uitdrukkelijk gevraagd werden en waaromtrent hij geen verantwoordelijkheid zal te dragen hebben;

dat deze volledige opdracht ook niet spruit uit de door appellant aangevoerde omstandigheden, noch uit het indienen door appellant van de vraag om toelating tot bouwen;

Overwegende dat ter zake alleen vaststaat dat appellant belast werd met het definitief plan en het lastenkohier;

Overwegende dat geen voorontwerpen voorgelegd worden; dat het definitief plan blijkt opgemaakt geweest te zijn volgens de gegevens van een schets van geïntimeerde zelf, schets waarvan het bestek tot een afzonderlijk en niet betwiste afrekening tussen partijen dd. 8 mei 1951 aanleiding heeft gegeven;

Overwegende dat geïntimeerde vergeefs beweert, het hem toegezonden lastenkohier niet besteld te hebben;

dat hij niet ontkent een vragenlijst ontvangen te hebben die tot het opstellen van het lastenkohier dienen moest en trouwens zelf voor de eerste rechter, 0,75 % van de kostprijs der werken voor het beschrijvend bestek in rekening brengt;

Overwegende dat het ereloon van de architect in billijkheid dient bepaald naar het geleverd werk, rekening houdend met zijn esthetische waarde en de moeilijkheden die het opgeleverd heeft;

dat het in casu gaat om een belangrijk gebouw met drie verdiepingen en negen meter voorgevel, dienend tot handelsdoeleinden;

dat het billijk voorkomt, naar het tarief II van de Federatie der architectenvereniging waarnaar geïntimeerde in eerste aanleg zelf verwijst, de vergoeding te berekenen, wegens het opmaken van het definitief plan: op 1,75 % en, wegens het opmaken van het lastenkohier, op grond van 0,75 fr. % van de waarde van het gebouw;

Overwegende dat partijen het niet eens zijn over de kostprijs van de werken;

Overwegende dat het algemeen aangenomen wordt dat het ereloon van de bouwmeester berekend wordt op de werkelijke waarde van het werk zonder iets uit te zonderen of voor te behouden;

dat geïntimeerde aldus vergeefs aanvoert dat het werk hem niet meer dan 300.000 fr. gekost heeft om reden dat hij zelf en zijn familie voor een ruim deel aan het gebouw zouden medegewerkt hebben; dat hij bovendien geen enkele factuur tot staving van zijn bewering voorlegt;

Overwegende dat gelet op de aard van het gebouw alsmede op de raming van de approximatieve kostprijs der werken in 1949 (425.000 fr.) de schatting

gemaakt door de eerste rechter billijk voorkomt en dient behouden;

Wat betreft het incidenteel beroep:

Overwegende dat het vonnis a quo uitvoerbaar was verklaard bij voorraad ondanks alle verhaal en zonder borgstelling zo dat geïntimeerde vruchteloos aan appellant verwijt tot gedwongen uitvoering te zijn overgegaan; dat de kosten van deze uitvoering ten laste blijven van geïntimeerde;

Om deze redenen:

Het Hof,

Gelet op art. 24 van de wet van 15 juni 1935;

Alle verdere en strijdige conclusiën als ongegrond verwerpend;

Verklaart het hoofdzakelijk alsmede het incidenteel beroep ontvankelijk; zegt het incidenteel beroep ongegrond en wijst het af; zegt het hoofdzakelijk beroep gedeeltelijk gegrond, dienvolgens bevestigt het bestreden vonnis in al zijn beschikkingen met deze enkele wijziging dat geïntimeerde veroordeeld wordt, om aan appellant te betalen 11.875 fr. (2,5 % op 475.000 frank) met de gerechtelijke interesten;

En aangezien elkeen der partijen gedeeltelijk in het ongelijk gesteld wordt, veroordeelt ze ieder tot de helft der kosten van de aanleg.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE DENDERMONDE

5e Kamer. — 29 maart 1955.

Voorzitter: M. J. Rollier.

Rechters: MM. J. Zenner en D. Maryns.

O. M.: P. Van Damme.

Advocaten: Mrs. Calewaert en Duchene.

Burgerlijke aansprakelijkheid. — Dieren. — Bewaking.

— Landbouwer die met zijn os kosteloos de akker van zijn gebuur omploegt. — Bewaking in de zin van art. 1385. — Ingespannen os op hol. — Persoon gekwetst bij tussenkomst. — Moedige daad. — Geen fout.

De landbouwer die met zijn os het land van een gebuur kosteloos omploegt, heeft het onontbeerlijk privaat bezit over zijn dier, gepaard met het recht om de nodige maatregelen van bewaking, toezicht en leiding te treffen, en gesteund op het «gebruik» van het dier, d.w.z. de leiding er van om er voordeel uit te trekken; in deze gedachtengang sluit een bereidwillige, onvergolden prestatie van de landbouwer het «voordeel» van deze laatste niet uit.

Een os of een paard, dat op hol geraakt, vertegenwoordigt steeds een onmiddellijk en ernstig gevaar voor mensen en goederen, vooral wanneer het dier ingespannen is; de tussenkomst van het slachtoffer is een lovenswaardige daad om meer onheilen te voorkomen en beantwoordde aan een onbetwistbare noodzakelijkheid; zelfs indien een onvoorzichtigheid, onbeheerzaamheid of onhandigheid van het slachtoffer bewezen was, dan kan nochtans geen fout en dus geen verantwoordelijkheid in zijn hoofde aanvaard worden, omdat het onbillijk ware dat de moed en zelfopoffering van het slachtoffer een volledige vergoeding zouden in de weg staan.

De landbouwer is dus alleen en volledig verantwoordelijk voor de schade door zijn os veroorzaakt.

Ottoy t/ N.M.B.S.

De Rechtbank ontvangt het beroep en er over beslissende :

Overwegende dat de oorspronkelijke vordering der N.M.B.S., ingeleid bij geboek exploot van deurwaarder A. Mahieu te Aalst dd. 24.12.1953, gesteund is op art. 1385 B.W. en er toe strekt Louis Ottoy te horen veroordelen tot betaling ener hoofdsom groot 8.705 fr. ten titel van vergoeding der schade welke de os van Ottoy op 6.4.1953 te Mere veroorzaakt heeft aan zekere Georges De Jaeger, machinist bij de N.M.B.S., die reeds haar aangestelde schadeloos gesteld heeft en thans in zijn rechten gesubrogeerd is;

Overwegende dat de eerste Rechter, bij vonnis a quo, deze eis heeft ingewilligd;

Overwegende dat noch het opgevorderd bedrag, noch de hoedanigheid der N.M.B.S., betwist worden, doch wel de toepasselijkheid van art. 1385 B.W.;

Overwegende dat, naar luid van art. 1385 B.W., de eigenaar of degene die zich van het dier bedient zolang het tot zijn dienst staat, principieel verantwoordelijk is voor de schade door het dier veroorzaakt;

Overwegende dat, niettegenstaande zekere afwijkende zienswijzen, thans bijna algemeen aangenomen wordt dat men aan deze verantwoordelijkheid slechts kan ontsnappen mits rechtstreeks te bewijzen dat de schade te wijten is aan een vreemde oorzaak, nl. toeval, overmacht, schuld van derde of van het slachtoffer zelf (Cass 23.6.1932, Pas. 1932, I, 200; Pirson & Deville, T. I, n^{rs} 33 en 147; de menigvuldige referenties aangehaald door Kluyskens «Verbintenissen», bl. 603, n° 400; referenties aangehaald door De Page, t. II, n° 1015, voetnota, Cass. Fr. 13.2.1930, S. 1930, I, 121 met nota door P. Esmein; Lalou H. n° 1117, bl. 648 met overvloedige rechtspraak; Savatier t. 1.414 en 415; Mazeaud, t. II, n^{rs} 1132 en 1133 met menigvuldige rechtspraak);

Overwegende dat Louis Ottoy tijdens het strafrechterlijk onderzoek — strafbundel n° 3703/1953 van het Parket alhier —, aan de verbaliserende politie verklaarde: «Op 6.4.1953, rond 11 uur, was ik bezig met mijn os het land van G. De Jaeger op de bovenkouter te Mere te bewerken en gratis om te ploegen; opeens, door een onbekende oorzaak begon mijn os te stormen, ik kon hem niet meer tegenhouden en De Jaeger sprong er naartoe om het dier tegen te houden, doch werd weggeslingerd, waardoor hij zijn knie ontwrichtte»;

Overwegende dat deze verklaring er dus op wijst dat beroeper zelf op het ogenblik der feiten het onontbeerlijk privaat bezit had over zijn dier, gepaard met het recht om de nodige maatregelen van bewaking, toezicht en leiding te treffen en gesteund op het «gebruik» van het dier, t.t.z. de leiding er over om er voordeel uit te trekken (la direction intéressée) (zie o.m. Mazeaud t. II, n^{rs} 1083, 1105 en 1106 met rechtspraak in voetnota; Savatier, t. I, n^{rs} 362, 366, 367 en 409 en de aldaar menigvuldig aangehaalde rechtspraak; Kluyskens «Verbintenissen», bl. 604, n° 401; Pirson et Devillé, t. I, bl. 326, n° 144 met voetnota's en rechtspraak; De Page, t. II, n° 1012, enz.); dat in die gedachtengang een bereidwillige, onvergelde prestatie van L. Ottoy nochtans niet het «voordeel» van deze laatste uitsluit;

Overwegende dat een os of een paard, dat op hol geraakt, steeds een onmiddellijk en ernstig gevaar voor mensen en goederen vertegenwoordigt, vooral zoals ter zake wanneer het dier ingespannen is, zodat met de eerste Rechter dient aangenomen «dat de tussenkomst van De Jaeger een lovenswaardige daad uitmaakt, bedoeld om meer onheilen te voorkomen», en aan een onbetwistbare noodzakelijkheid beant-

woordde; dat in dergelijke omstandigheden, zelfs indien een onvoorzichtigheid, onbeheerlijkheid of onhandigheid van De Jaeger bewezen was, nochtans geen fout en dus evenmin enige verantwoordelijkheid in zijn hoofde kan of mag weerhouden worden omdat het onbillijk ware indien de moed en zelfopoffering, die De Jaeger om beterswil aan de dag legde, hem moest beletten volledige vergoeding der opgelopen schade te bekomen; (Zie o.m. Mazeaud, t. II, blz. 422, n° 1499; Savatier, t. I, n° 103; De Page, t. II, n° 1045 in fine met referenties in voetnota 3; Lalou H., n^{rs} 361 en volg. en 1114 en 1116; Rép. Prat. V^o Responsabilité n° 523 met rechtspraak; Baudry-Lacantinerie: Obligations t. IV, bl. 663, n° 2947 met referenties in voetnota 2; Deschizeaux Jean, «De l'influence du fait de la victime sur la respons. civ. délictuelle», bl. 83 en volg., n^{rs} 93 en 94; O. Mahony, «de la réparation du préjudice subi par celui qui bénévolement porte aide au secours à autrui; Boitard M., «Les contrats de services gratuits», p. 201 en volg., enz.; Dijon, 30.10.1935, Gaz. Pal., 1936, I, 33; Tr. Seine, 26.11.1924, D. H., 1925, 88; Parijs, 27.12.1927, S. 1928, 2, 85; Bordeaux, 21.7.1932, S. 1933, 2, 185; Cass. Fr. Civ. 5.2.1934, D. H. 1934; Agen, 28.1.1935, D. H. 1935, 219; enz.);

Overwegende dat beroeper derhalve alléén en volledig verantwoordelijk is voor de schade door zijn os veroorzaakt; dat het beroep ongegrond voorkomt;

Om deze redenen :

De Rechtbank, zetelende in hoger beroep, alle verdere en tegenstrijdige besluiten verwerpende, verklaart het beroep ongegrond, dienvolgens verwerpt het en bekrachtigt het bestreden vonnis in al zijn beschikkingen;

Veroordeelt beroeper tot de kosten.

NOOT : Opdat er bewaking weze moet de persoon, wiens verantwoordelijkheid in het gedrang komt, een juridische of feitelijke macht hebben over het dier, en deze macht te zijnen voordele uitoefenen. (De Page, t. II, n° 1012).

De Burgerlijke Rechtbank van Dendermonde neemt aan dat, wanneer bewezen is dat de landbouwer op het ogenblik der feiten, de bewaking had over zijn dier, het welwillend, kosteloos karakter van de gepresteerde dienst niet belette dat de landbouwer deze bewaking uitoefende te zijnen voordele.

Men mag er uit afleiden dat, om te weten of een persoon de bewaking over een dier te zijnen voordele, d.w.z. pro suo, uitoefent, het volstaat na te gaan of deze persoon het recht had om te zijnen voordele een vergoeding te eisen wegens het werk, geleverd door zijn dier, onafgezien of hij dit recht gebruikt heeft of niet.

Het niet gebruiken van dit recht is trouwens een zuiver probleem van persoonlijke aangelegenheden tussen de eigenaar van het dier en een derde, dat geen enkel gevolg heeft op de overdracht of de omvang van de bewaking.

J. B.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

BOEKBESPREKING

Guy Levie. — *Tables de Mortalité. — L'utilisation rationnelle des tables de mortalité pour la capitalisation du manque à gagner d'une victime d'accident ou de ses ayant-droit.* Préface de M. Fernand de Creëft, Professeur à l'Institut des Sciences actuelles de l'Université Catholique de Louvain (1955) 89 blz.

Waar het er op aankomt de schadeloosstelling te begroten voor schade die zich in de duur uitstrekt, moet de rechter met waarschijnlijkheden rekening houden, volgens de gewone gang van zaken. Dit zal vooral het geval zijn bij schade voortspruitend uit doodslag of verwonding.

De rechtspraak kent nog vele gevallen, waar de schadeloosstelling zonder meer *ex aequo et bono* begroot wordt, terwijl niet kan opgemaakt worden of aan deze uitspraak al dan niet een berekening voorafging.

De begroting *ex aequo et bono* is onmisbaar wanneer elke nauwkeurige berekeningswijze ontbreekt, aangezien het beter is op een slecht passende wijze te vergoeden dan helemaal niet.

Maar anderzijds moet zij de uitzondering blijven en moet zij geweerd worden telkens wanneer een meer nauwkeurige berekening mogelijk is.

De soevereine beoordelingsmacht van de feiten-rechter betreffende de begroting van schadeloosstelling, heeft inderdaad als noodzakelijke keerzijde zijn beoordelingsplicht.

Terecht werd door het Hof van Verbreking beslist dat de besluiten betreffende de schade en haar verschillende posten niet alleen moeten beantwoord worden, maar dat slechts dan tot een begroting *ex aequo et bono* mag overgegaan worden wanneer, uit haar aard zelf, de schade niet voor nauwkeudrige begroting vatbaar is (zie o.m. Verbr., 15 mei 1950, Pas. 1950, I, 645, met noot; Verbr., 27 oktober 1950, Pas. 1951, I, 104).

Alleen waar het helemaal niet anders kan zal de rechter *ex aequo et bono* waarden. M.a.w., zoals het eens voor de Hoge Raad der Nederlanden gezegd werd, zal hij er een slag in slaan (Adv. Gen. Besier, voor Hoge Raad, 23 maart 1933, N.J. 1933, blz. 889).

Het is dan ook begrijpelijk dat ten aanzien van de strekking om de schadeloosstelling zo nauwkeurig mogelijk te begroten, meer en meer rechtspraak gepubliceerd wordt en ook besproken wordt en dat studies gewijd worden aan de problemen die deze begroting medebrengen.

Elke poging om de schade zo nauwkeurig mogelijk *in concreto* te achterhalen moet in principe toegejuicht worden.

Deze al te uitvoerige inleiding tot een boekbespreking moge verantwoord zijn met het oog op de beoordeling dat het ongetwijfeld een verdienste is van het hier besproken werkje dat de auteur getracht heeft bepaalde technieken van begroting van schade en schadeloosstelling aan een nieuw onderzoek te onderwerpen.

De probleemstelling van de auteur kan dus onvoorwaardelijk beaamd worden. Evenwel zullen de voorgestelde oplossingen niet alle kunnen bijgetreden worden.

Het voorwerp van de besproken bijdrage is beperkt zoals de titel het aanduidt. Niet alle problemen van schade en schadeloosstelling na doodslag of verwon-

ding worden hier aangesneden, maar enkel en alleen de begroting van de schadeloosstelling met inachtneming van de levensverwachting en de vraagstukken die oprijzen in verband met de kapitalisatie van de rente.

De auteur geeft vooreerst een overzicht van de levensduurtabellen die destijds (en sommige nog heden ten dage), in de rechtspraak gebruikt werden, om vast te stellen dat de tabellen Dillaerts meer en meer door de rechtspraak aangewend worden, sedert zij voor het eerst gepubliceerd werden in het Rechtskundig Weekblad (R. W. 1950-1051, 1560).

Heel terecht merkt de auteur op dat in principe de jongste levensduurtabel alleen in aanmerking komt, waar zij aan al de vereisten van de statistische wetenschappen beantwoordt. Zijn inventaris van de rechtspraak dienaangaande is vrij volledig.

Vervolgens bespreekt de auteur het onderscheid tussen de winstgevende en physiologische levensduur en geeft hij een beknopt overzicht van de rechtspraak hieromtrent.

Hierbij moet echter een leemte aangestipt worden.

Het gaat er niet alleen om te weten welke de levensduur is die doorgaans in de rechtspraak aanvaard wordt als zijnde de economische levensduur.

Deze moet bepaald worden met inachtneming van het uitgeoefende beroep. Bovendien moet rekening gehouden worden met de mogelijkheid dat na een bepaalde levensduur niet alle inkomen verloren is, maar dat integendeel het inkomen een degressieve evolutie kent.

Met deze hypothese houdt de auteur in de voorgestelde oplossing geen rekening, dan wanneer zij ten aanzien van de concrete werkelijkheid zeer belangrijk is.

Op dit gebied immers moet men zich vooreerst ten eerste hoeden voor een al te absolute rechtspraak. Het gaat niet op, zo maar in het algemeen een leeftijd te bepalen op dewelke iemand ophoudt inkomsten te verwerven. Hierbij moet rekening gehouden worden met concrete omstandigheden, en nl. het uitgeoefende beroep, de leeftijd waarop het slachtoffer getroffen werd en zijn beroepsmogelijkheden op dat ogenblik, en ten slotte, met de reeds vermelde mogelijkheid van een verminderd inkomen zoals overigens in de rechtspraak beklemtoond werd (zie b.v. Corr. Doornik, 8 oktober 1953, R.G.A.R. 1954, 5357; Brussel, 27 maart 1930, R.G.A.R. 1930, 665; Gent, 18 oktober 1952, R.W. 1952-1953, 1496; R.G.A.R. 1954, 5301).

Indien de auteur deze zeer frequente hypothese wel even vermeldt bij de aanvang van de bespreking van dit onderwerp, zal hij dit echter vergeten bij het opstellen van zijn tabellen, die voor de berekening van het verminderde inkomen niet bruikbaar zullen blijken.

In een derde hoofdstuk behandelt de auteur dan de afronding van de tabel Dillaerts.

De auteur vermeldt dat hij bij deze uiteenzetting in aanzienlijke mate gebruik gemaakt heeft van de studies van het Nationaal Instituut voor Statistiek hem door de heer Dillaerts medegedeeld. Dit overvloedige gebruik van deze documentatie is inderdaad opvallend, ofschoon wellicht de conclusies van de auteur niet noodzakelijk moeten beschouwd worden als conform met de gevolgtrekkingen die uit deze studies af te leiden zijn.

Vooreerst geeft hij enkele principes aan in verband met de afronding van de sterftetabellen, tot correctie van de onvermijdelijke onnauwkeurigheden die kunnen voortspruiten uit het opmaken van demografische statistieken, de onvolmaaktheid van de vaststelling en

andere factoren die op toevallige wijze de mortaliteit in de betrokken periode zouden beïnvloed hebben.

De bruto-sterftetabellen Dillaerts 1946-1949 werden volgens bepaalde wetenschappelijke methodes afgerond (nl. analytische en mechanische methodes).

De auteur kondigt op blz. 19 aan dat hij de aangepaste levensduurtabel in zijn werkje publiceert. Het moet onderstreept worden dat de tabel door hem gepubliceerd niet de aangepaste tabel is, maar wel de zogenaamde brute tabel Dillaerts 1946-1959.

Na dienaangaande inlichtingen ingewonnen te hebben, kon vastgesteld worden dat deze aangepaste levensduurtabel eigenlijk niet bestaat. Alleen de eigenlijke sterftetabel 1946-1949 werd afgerond. D.i. nl. de tabel die voor elke leeftijd de waarschijnlijkheden aanduidt om in het volgend jaar te sterven (q_x) of integendeel nog één jaar of langer te leven ($p_x = 1 - q_x$). Integendeel werd de levensduurtabel, die de gemiddelde levensduur aanduidt voor elke leeftijd, en uit de sterftetabel afgeleid werd, niet afgerond. De waarden van de gemiddelde levensduur wordt immers op bruto-gegevens verrekend, daar bruto-gegevens demografisch juist zijn dan afgeronde cijfers. Afgeronde cijfers zijn in werkelijkheid slechts cijfers die zodanig berekend worden dat het te bestuderen verschijnsel (ter zake de sterfte), zich laat voorstellen door een regelmatige kromme.

De auteur moet overigens erkennen dat het verschil tussen de zogenaamde bruto-tabel zoals wij ze kennen, en die thans door de rechtspraak aangewend wordt, en de aangepaste tabel zeer gering zou zijn. Het verschil van één eenheid zou slechts bereikt worden in een of twee gevallen en nl. tussen 18 en 20 jaar (zie blz. 19).

Ondanks de vaststelling dat het verschil tussen de zogenaamde bruto-tabel en de aangepaste tabel onbeduidend is, zal de auteur zeggen dat de bruto-tabel niet meer zou mogen aangewend worden, o.i. ten onrechte, zoals verder zal blijken.

In het vierde hoofdstuk bespreekt schrijver het verschil tussen de gemiddelde en waarschijnlijke levensduur om dan te komen tot het voornaamste onderwerp van zijn verhandeling, waar hij het onderscheid maakt tussen « annuités certaines et annuités viagères ».

Hierbij wordt een nieuw probleem gesteld bij de begroting van de schadeloosstelling na doodslag en verwonding, waar de schade zich in de duur uitstrekt en, onder de vorm van een kapitaal toegekend wordt.

Er mag eens te meer beklemtoond worden dat de probleemstelling zelf van de auteur ten zeerste toegejuicht wordt en dat zijn studie dan ook waardering verdient, ofschoon zijn besluiten niet kunnen bijgetreden worden.

De auteur betwist de juistheid van de rekenwijze die gewoonlijk wordt toegepast voor het bepalen van het kapitaal ter vervanging van de schadeloosstelling onder vorm van een rente. Volgens gebruikelijke methode wordt ondersteld dat het slachtoffer een jaarlijks inkomen zou genoten hebben tot aan het vermoedelijk tijdstip van zijn overlijden, aangeduid door de levensduurtabellen. Het kapitaal wordt volgens de gebruikelijke methode berekend als de som van die jaarlijkse uitkering, gediscoteerd op de dag, zo dicht mogelijk bij de betaling d.i. praktisch, de einduitspraak.

(Men raadplege hiervoor o.m. Verougstraete E., *Over de bepaling van de levensduur bij de begroting der vergoeding wegens onrechtmatige daad*, R.W. 1954-1955, 1089 en volg.).

Levie betoogt dat, volgens de rekenwijze, alle jaar-

lijkse inkomsten op dezelfde voet worden gesteld, alhoewel de eerste veel waarschijnlijker zijn dan de volgende.

Hij stelt dan een methode van berekening voor die rekening houdt met de waarschijnlijkheid « van elke jaarlijkse uitkering ».

Welnu, uitgaande van de demografische statistieken, bepaalt men de waarschijnlijkheid dat het slachtoffer, op leeftijd X overleden, de leeftijd $X + 1$, $X + 2$, tot 104, 105 jaar zou bereikt hebben.

Het kapitaal wordt dan, volgens het door Levie voorgestelde systeem, berekend als de som van de jaarlijkse uitkeringen, elk vermenigvuldigd met de waarschijnlijkheid van haar uitbetaling, en gediscoteerd op de dag van de betaling. De som wordt niet afgebroken op het tijdstip van het vermoedelijk overlijden, maar wordt voortgezet tot de leeftijd van 105 jaar of tot de leeftijd waarop het slachtoffer geen inkomen meer zou gehad hebben.

Deze wijze van berekenen is uiteraard zeer omslachtig. Daarom publiceert de auteur tabellen, te dien einde berekend, die de coëfficiënten aanduiden waarmee het jaarlijks inkomen moet vermenigvuldigd worden om het, aldus te berekenen kapitaal, te bekomen. Deze tabellen houden rekening met de leeftijd en het geslacht van het slachtoffer, alsmede met de rentevoet. Verschillende tabellen worden gepubliceerd met het oog op de hypothese waar de winstgevende levensduur eindigt op 50, 55, 60, 65 of 70 jaar.

Het kan niet betwist worden dat de voorgestelde werkwijze wiskundig absoluut nauwkeurig is. Toch is zij niet volkomen toepasselijk op het behandelde vraagstuk.

Inderdaad, vooreerst zijn de berekende coëfficiënten bepaald voor een rente betaalbaar « à terme échu ». Hierbij werd geen rekening gehouden met het inkomen dat tijdens het jaar van het overlijden ware verworven geweest. De coëfficiënten zijn hierdoor dus enigszins te laag en dit verklaart ten dele het verschil met de uitslagen van de methode die gewoonlijk door de rechtbanken en hoven gebruikt wordt.

De levensduurtabellen houden inderdaad wel rekening met de laatste maanden van het leven gedurende het jaar van het overlijden, en die gemiddeld gelijk worden gesteld aan $\frac{1}{2}$ jaar.

Er moet bovendien opgemerkt worden dat de voorgestelde tabellen niet toelaten complexe gevallen op te lossen, waarbij rekening moet gehouden worden met schommelingen in het bedrag van de inkomsten van het slachtoffer. Toch ware dit onontbeerlijk (zie b.v. Gent, 18 oktober 1952, l.c.).

Ten slotte kan men zich afvragen of het wel nuttig is op deze wijze een strenge mathematische nauwkeurigheid na te streven in een aangelegenheid waar, ondanks alles, veel onzekerheid blijft bestaan.

Het gaat hier bij onderstelling om toekomstige schade te begroten. Welnu, deze wordt volgens de rechter begroot met inachtneming van de gewone gang van zaken. Hij moet dus met waarschijnlijkheden rekening houden. In dit verband schreef Demogue terecht : « tout dommage n'est que probable » (Rev. Trim. Dr. Civ., 1913, blz. 812).

Dit sluit natuurlijk niet uit dat, waar deze waarschijnlijkheid zoveel mogelijk kan achterhaald worden door statistische en dus wiskundige waarschijnlijkheid, zulks moet gedaan worden. Maar precies in dit opzicht wordt bij de door de auteur verdedigde stelling vergeten dat de statistische gegevens er op wijzen dat de

begroting, zoals hij ze voorstelt, ontegensprekelijk aan de lage kant is.

Inderdaad wijst de schrijver er terecht op dat wij weinig aanduidingen bezitten betreffende de waarschijnlijke levensduur over 30 of 40 jaar, waaromtrent heden ten dage slechts gissingen gemaakt worden.

Te verwachten is dat de levensduur in de toekomst nog zal toenemen; de aanduidingen van de burgerlijke stand in de jaren 1950-1953 wijzen er op dat het maximum nog niet benaderd wordt.

De basis van de berekeningen van de auteur, namelijk de sterftetabellen 1946-1949, is nu reeds voorbij gestreefd; zij is zeker voor de toekomst onjuist. Dienvolgens heeft de voorgestelde ogenschijnlijke mathematische nauwkeurigheid van de berekeningen een te geringe schadeloosstelling ten gevolge. Bovendien moet de rechter bij het bepalen van het bedrag van de schade geneigd zijn de berekeningen gesteund op de huidige sterftcijfers enigszins te verhogen met het oog op de te verwachten verlenging van de levensduur in de toekomst, zoals verder aangetoond wordt.

De tabellen, voorgesteld door Levie, moeten derhalve niet verkozen worden boven de gebruikelijke rekenwijze, daar de eerste opvallend te laag zijn.

Tot slot bespreekt de auteur de betekenis van de levensduurtabel 1950-1953.

Men zal zich herinnren dat deze tabel met een artikel van de heer Dillaerts gepubliceerd werd in het *Journal des Tribunaux* van 15 mei 1955.

De zienswijze van de auteur betreffende deze tabel kan in principe beaamd worden.

Deze tabel inderdaad vertoont niet de wetenschappelijke waarde van de tabel 1946-1949, aangezien zij niet op evenveel gegevens opgemaakt werd en o.m. geen volkstelling als basis kon aanwenden zoals de tabel 1946-1949 (zie hierover o.m. J. R., *De levensduur-tabellen Dillaerts*, R.W. 1952-1953, 1635).

Het is ook blijkbaar de bedoeling van de opsteller van deze tabel niet geweest, dat de tabel 1950-1953 de voorgaande zou vervangen, maar integendeel dat zij enkel en alleen als proefneming moet beschouwd worden op grond waarvan mag vastgesteld worden, dat heden ten dage de levensduur steeds in stijgende lijn blijft. De tabel 1950-1953 komt derhalve als dusdanig nog niet in aanmerking om de schadeloosstelling te begroten.

Uit deze tabel kan echter wel afgeleid worden dat de rechter de door de tabel 1946-1949 aangeduide levensduur dient af te ronden op de hogere eenheid, ten einde zodoende rekening te houden met de verlenging van de levensduur die op dit ogenblik nog steeds aan gang is.

Ir Emm. Flachet.

Jan Ronse.

Vlaamse Juristen,

abonneert U

op het

Rechtskundig "Weekblad"

OVERZICHT DER BELGISCHE WETGEVING

I. Staats- en administratief recht.

1. *Financiën.* — De wet van 2 maart 1956 (Stbl. 1 april 1956, 2.174) stelt de begroting vast van het Ministerie van Middenstand voor het dienstjaar 1956.

2. *Financiën.* — De wet van 29 maart 1956 (Stbl. 5 april 1956, 2.246) stelt de Rijksschuldbegroting voor het dienstjaar 1956 vast.

3. *Financiën.* — Bij de wet van 27 maart 1956 (Stbl. 6 april 1956, 2.278) wordt de begroting van het Ministerie van Binnenlandse Zaken voor het dienstjaar 1956 vastgesteld.

4. *Landbouw.* — Bij de wet van 27 maart 1956 (Stbl. 7 april 1956, 2.335) wordt een bijzonder krediet ter beschikking gesteld van de regering ten einde de land- en tuinbouwers, die ingevolge de vorst uitzonderlijke verliezen hebben ondergaan, ter hulp te komen.

5. *Tabak.* — Bij M.B. van 5 april 1956 (Stbl. 7 april 1956, 2.343) wordt de tabel der fiscale bandjes voor tabak vervangen.

6. *Ministerie van Economische Zaken.* — Het K.B. van 15 maart 1956 (Stbl. 7 april 1956, 2.353) stelt het tijdelijk organiek kader van het Ministerie van Economische Zaken voor het jaar 1955 vast.

7. *Handel in giftstoffen.* — Het K.B. van 20 maart 1956 (Stbl. 11 april 1956, 2.438) wijzigt het Regentsbesluit van 6 februari 1946, houdende reglement op het bewaren en het verkopen van giftstoffen.

8. *Financiën.* — De wet van 16 maart 1956 (Stbl. 12 april 1956, 2.450) stelt de begroting vast van het Ministerie van Landbouw voor het dienstjaar 1956.

9. *Financiën.* — De wet van 29 maart 1956 (Stbl. 14 april 1956, 2.502) stelt de begroting vast van ontvangsten en uitgaven voor orde voor het dienstjaar 1956.

10. *Financiën.* — De wet van 31 maart 1956 (Stbl. 15 april 1956, 2.559) stelt de begroting vast van het Ministerie van Arbeid en Sociale Voorzorg voor het dienstjaar 1956.

11. *Brandweerdiensten.* — Het K.B. van 28 maart 1956 (Stbl. 16-17 april 1956, 2.594) wijzigt het K.B. van 15 maart 1935 omtrent de algemene organisatie der brandweerdiensten.

12. *Financiën.* — De wet van 26 maart 1956 (Stbl. 18 april 1956, 2.630) stelt de begroting vast van het Ministerie van Financiën voor het dienstjaar 1956.

13. *Onderwijs.* — Het K.B. van 28 maart 1956 (Stbl. 18 april 1956, 2.640) bepaalt de weddeschalen en de modaliteiten tot vaststelling van de wedden der personeelsleden die titularis zijn van hoofdbetrekingen met onvolledige prestaties en van bijkomstige betrekkingen bij de gesubsidieerde inrichtingen met volledig leerplan.

14. *Koloniën.* — *Begroting.* — De wet van 28 maart 1956 (Stbl. 19 april 1956, 2.662) keurt het K.B. goed

van 31 oktober 1954 waarbij op de begroting der gewone uitgaven van Belgisch Congo en van Ruanda-Urundi voor het dienstjaar 1953 bijkredieten worden geopend en kredietoverschrijvingen worden geordonneerd.

15. *Militaire pensioenen.* — Bij de wet van 29 maart 1956 (Stbl. 19 april 1956, 2.663) wordt de wet van 9 maart 1953, houdende sommige aanpassingen in zake militaire pensioenen en verlening van kosteloze genees- en artseneijkundige verzorgingen voor de militaire invaliden van vreedstijd, nader omschreven en aangevuld.

16. *Pensioenen.* — *Groot-invaliden.* — Bij de wet van 30 maart 1956 (Stbl. 19 april 1956, 2.663) worden de pensioenen der bij het tweede lid van paragraaf 2 van artikel 1 van de wet van 16 maart 1954 bedoelde groot-invaliden met 8 % verhoogd.

17. *Financiën.* — De wet van 30 maart 1956 (Stbl. 19 april 1956, 2.664) stelt de begroting vast der pensioenen voor het dienstjaar 1956.

18. *Lening door de regie van telegraaf en telefoon.* — Bij M.B. van 10 april 1956 (Stbl. 19 april 1956, 2.679) worden de voorwaarden en modaliteiten bepaald ener door de regie van telegraaf en telefoon onder 's rijks waarborg te sluiten lening groot 1.200.000.000 frank.

19. *Rijkskas voor rust- en overlevingspensioenen.* — Bij K.B. van 5 april 1956 (Stbl. 20 april 1956, 2.703) wordt het organiek kader van het personeel van de rijkskas voor rust- en overlevingspensioenen vastgesteld.

20. *Financiën.* — De wet van 29 maart 1956 (Stbl. 21 april 1956, 2.742) stelt de begroting vast der buitengewone ontvangsten en uitgaven voor het dienstjaar 1956.

21. *Ministerie van Justitie.* — Het K.B. van 9 april 1956 (Stbl. 22 april 1956, 2.801) wijzigt het vast kader van het administratief personeel van het hoofdbestuur van het Ministerie van Justitie.

22. *Landsverdediging.* — Bij K.B. van 17 april 1956 (Stbl. 22 april 1956, 2.803) wordt een vergoeding voor reiskosten aan sommige familieleden van militairen, die ernstig ziek, door een ongeval getroffen of overleden zijn, toegekend.

23. *Financiën.* — De wet van 10 april 1956 (Stbl. 23-24 april 1956, 2.819) stelt de begroting vast van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en van Buitenlandse Handel voor het dienstjaar 1956.

24. *Ministerie van Verkeerswezen.* — Het K.B. van 9 maart 1956 (Stbl. 23-24 april 1956, 2.832) wijzigt het K.B. van 27 januari 1954 tot vaststelling van de schalen verbonden aan de bijzondere graden bij het Ministerie van Verkeerswezen.

25. *Ministerie van Verkeerswezen.* — Het K.B. van 10 maart 1956 (Stbl. 23-24 april 1956, 2.833) wijzigt het Regentsbesluit van 5 september 1946, houdende vaststelling van het organiek kader en van de weddeschalen van het personeel van het Ministerie van Verkeerswezen.

26. *Onderwijs.* — Het K.B. van 10 april 1956 (Stbl. 25 april 1956, 2.874) bepaalt bijzondere toepassingsmaatregelen van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders,

voor de leden van het onderwijzend personeel der inrichtingen van vrij middelbaar onderwijs, waaraan de Staat toelagen-wedden verleent.

27. *Sluikhandel.* — Bij M.B. van 21 april 1956 (Stbl. 25 april 1956, 2.877) wordt het M.B. van 30 september 1946 betreffende de beteugeling van de sluikhandel aan de grenzen ingetrokken.

28. *Dienst voor Economische Recuperatie.* — Het K.B. van 12 maart 1956 (Stbl. 25 april 1956, 2.877) coördineert de bepalingen betreffende de statuten van de dienst voor economische recuperatie.

29. *Ministerie van Landsverdediging.* — Het K.B. van 17 april 1956 (Stbl. 25 april 1956, 2.888) wijzigt de tabel gevoegd bij het K.B. van 14 juli 1951 houdende vaststelling van het vast kader en van de weddeschalen van het administratief personeel en van het meesters-, vak- en dienstpersoneel van het Ministerie van Landsverdediging.

30. *Financiën.* — De wet van 23 april 1956 (Stbl. 26 april 1956, 2.907) stelt de begroting vast van het Ministerie van Justitie voor het dienstjaar 1956.

31. *Commissie voor onderzoek van vraagstukken van internationaal privaatrecht.* — Bij K.B. van 15 maart 1956 (Stbl. 26 april 1956, 2.918) wordt de samenstelling der vaste commissie voor het onderzoek der vraagstukken van internationaal privaatrecht ingesteld bij besluit van 3 augustus 1898, gewijzigd.

32. *Landsverdediging.* — Het K.B. van 19 april 1956 (Stbl. 26 april 1956, 2.922) wijzigt het K.B. van 18 december 1951 houdende geldelijk statuut van het soldijtrekkend personeel der krijgsmacht.

33. *Ministerie van Volksgezondheid.* — Het K.B. van 19 april 1956 (Stbl. 26 april 1956, 2.923) wijzigt het definitief kader van het personeel van het Ministerie van Volksgezondheid en van het gezin.

34. *Weddenschappen op sportuitslagen.* — Het K.B. van 23 april 1956 (Stbl. 26 april 1956, 2.924) stelt de modaliteiten en voorwaarden vast tot het bekomen van vergunningen tot organisatie van wedstrijden van weddenschappen op sportuitslagen.

35. *Financiën.* — De wet van 1 april 1956 (Stbl. 27 april 1956, 2.947) stelt de begroting vast van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw voor het dienstjaar 1956.

36. *Ministerie van Economische Zaken.* — Het K.B. van 12 april 1956 (Stbl. 27 april 1956, 2.964) wijzigt het organiek kader van het Ministerie van Economische Zaken.

37. *Verkeerswezen.* — Het K.B. van 16 april 1956 (Stbl. 27 april 1956, 2.965) wijzigt het K.B. van 31 december 1953 houdende regeling nopens de inschrijving van de voertuigen met eigen beweegkracht, niet zijnde rijwielen met hulpmotor.

38. *Verkeerswezen.* — Het M.B. van 16 april 1956 (Stbl. 27 april 1956, 2.965) stelt de modellen vast van de nummerplaten, inschrijvingsboekjes en inschrijvingsbewijzen alsmede van de attesten die moeten worden overgelegd om de inschrijving van de motorrijwielen, motordriewielers en motorvierwielen te bekomen.

39. *Personeel der Ministeries.* — Het K.B. van 26 april 1956 (Stbl. 28 april 1956, 2.986) stelt de mobiliteit der wedden van het personeel der ministeries vast.

40. *Ministerie van Buitenlandse Zaken.* — Het K.B. van 25 april 1956 (Stbl. 28 april 1956, 2.987) stelt het statuut der personeelsleden vast van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en Buitenlandse Handel.

41. *Nationale Kas voor Beroepskrediet.* — Bij M.B. van 18 april 1956 (Stbl. 28 april 1956, 2.998) wordt de uitgifte van een lening groot 150.000.000 door de Nationale Kas voor Beroepskrediet, goedgekeurd.

42. *Katholieke Eredienst.* — De wet van 31 december 1956, 3.026) wijzigd de wet van 30 december 1950 tot vaststelling van de wedden der bedienaars van de katholieke eredienst.

43. *Protestantse en Israëlitische erediensten.* — Het K.B. van 14 april 1956 (Stbl. 29 april 1956, 3.027) wijzigd het K.B. van 30 december 1950 tot vaststelling van de wedden der bedienaars van de protestants-evangelische, anglikaanse en israëlitische erediensten.

44. *Rijkspersoneel.* — Het K.B. van 16 april 1956 (Stbl. 29 april 1956, 3.030) wijzigd het K.B. van 2 oktober 1937 houdende statuut van het Rijkspersoneel voor wat betreft de diploma's en de getuigschriften van genoten onderwijs vereist van de kandidaten voor een Rijksbetrekking.

45. *Filmverhuring.* — Krachtens het M.B. van 25 april 1956 (Stbl. 29 april 1956, 3.032) gelden de bepalingen van het M.B. van 12 augustus 1955, dat de filmverhuring reglementeert, tot op een door de Minister van Economische Zaken te bepalen datum.

II. Strafrecht en strafvordering.

46. *Misdrijven tegen de veiligheid van de Staat.* — Bij de wet van 19 maart 1956 (Stbl. 1 april 1956, 2.178) wordt hoofdstuk II van titel I van boek II van het wetboek van strafrecht door een nieuwe bepaling, artikel 120 octies aangevuld.

De straffen gesteld bij de artikelen 118, 119, 120 tot 120 septies zijn dezelfde, onverschillig of de in deze artikelen omschreven misdrijven tegen België werden gepleegd, dan wel tegen een Staat waarmede België met het oog op een gemeenschappelijke verdediging door een regionale regeling is verbonden.

III. Arbeidsrecht en maatschappelijk hulpbetoon.

47. *Jaarlijks verlof der loonarbeiders.* — De wet van 29 maart 1956 (Stbl. 1 april 1956, 2.179) wijzigd de wetten betreffende het jaarlijks verlof der loonarbeiders, gecoördineerd op 9 maart 1951.

48. *Arbeidsbescherming.* — Bij K.B. van 29 maart 1956 (Stbl. 1 april 1956, 2.182) wordt titel I, hoofdstuk II, A van het algemeen reglement voor de arbeidsbescherming gewijzigd.

49. *Ziekte- en invaliditeitsverzekering.* — Het K.B. van 31 maart 1956 (Stbl. 6 april 1956, 2.311) bepaalt het bedrag van de aanvullende toelage, te storten aan de verzekeringsorganismen van de ziekte- en invalidi-

teitsverzekering, betreffende de werklozen die door de openbare machten te werk gesteld worden.

50. *Ziekte- en invaliditeitsverzekering.* — Het K.B. van 6 april 1956 (Stbl. 20 april 1956, 2.705) wijzigd het organiek .K.B. van 22 september 1955 van de ziekte- en invaliditeitsverzekering.

IV. Economisch recht.

51. *Instituut der bedrijfsrevisoren.* — Het K.B. van 20 maart 1956 (Stbl. 12 april 1956, 2.459) wijzigd het K.B. van 20 september 1955 tot vaststelling van het huishoudelijk reglement van het Instituut der Bedrijfsrevisoren.

V. Fiscaal recht.

52. *Bedrijfsinkomsten der echtgenoten.* — De wet van 30 maart 1956 (Stbl. 15 april 1956, 2.565) wijzigd de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen in zake de aanslag van de bedrijfsinkomsten der echtgenoten.

Krachtens de nieuwe bepalingen zijn de bedrijfsinkomsten van de man en deze van de vrouw belastbaar tegen de aanslagvoeten die verband houden met de onderscheiden inkomsten van ieder der echtgenoten; de aanslag wordt evenwel ten name van het gezinshoofd gevestigd.

De bedrijfsinkomsten van man en vrouw worden echter samengevoegd, welke ook het aangenomen huwelijkstelsel mocht zijn, ingeval een van de echtgenoten bezoldigingen geniet wegens zijn bedrijfsactiviteit, hetzij in een vennootschap op aandelen waarin de andere echtgenoot ambten vervult van beheerder, commissaris, vereffenaar of andere soortgelijke ambten, hetzij in een vennootschap of vereniging andere dan op aandelen of in een personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid waarvan de andere echtgenoot vennoot of lid is, evenals ingeval de twee echtgenoten vennoten of leden zijn van eenzelfde vennootschap of vereniging andere dan op aandelen of van een personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid.

De inkomsten van de man en van de vrouw worden samengevoegd wanneer het totaal van deze inkomsten 500.000 frank overtreft.

Voormelde wet treedt in werking vanaf het dienstjaar 1956; zij is evenwel niet toepasselijk op de aanslagen bij navordering van rechten gehecht aan dat dienstjaar.

53. *Registratie.* — De wet van 19 maart 1956 (Stbl. 1 april 1956, 2.178) wijzigd de artikelen 142 en 143 van het wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten voor wat betreft de vonnissen en arresten houdende veroordeling tot het betalen van een uitkering tot onderhoud.

54. *Met het zegel gelijkgestelde taxes.* — Het K.B. van 31 maart 1956 (Stbl. 7 april 1956, 2.341) wijzigd de algemene verordening op de met het zegel gelijkgestelde taxes.

H. Boonen

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

TAALKUNDIGE KRONIJK

Uittreksel uit Dalschot's Opstelwoordenboek

Niet in de handel.

Ambacht : (métier, profession manuelle : Handwerk, Gewerbe : trade).

Ep. Eerlijk, eervol, winstgevend, lonend, gemakkelijk, edel, onafhankelijk, slecht, pijnlijk, vermoeiend, gevaarlijk, moeilijk, lelijk, schandelijk.

Ww. Gaat, is niets meer waard, brengt op, voedt zijn man niet, staat stil, levert winst genoeg op om...

Leren, kiezen, hebben, nemen, verlaten, volgen, uitoefenen, verstaan, waarnemen.

Vz. Nieuweling, beginneling zijn in een —, behendig zijn in.

Iem. op een — doen. Timmerman zijn van zijn —. Zich voor een — bekwamen. Iets als — doen.

Syn.: *Bedrijf* : arbeid (met veel omslag).

Beroep : id. met meer dan gewone kennis.

Handwerk : id. met de handen verricht.

Nering : id. als kostwinning in het algemeen.

Spr. Die een ambacht heeft geleerd, krijgt den kost waar hij verkeert. — Twaalf ambachten, dertien ongelukken. — Stom —je spelen.

Oudt. : Ambacht = district voor de lagere rechtspraak. Schoutambacht. Het Vrije van Brugge was in 35 —en verdeeld.

Ss. Ambachtsbaas, -sbak, -sbestuur, -sbewaarder, -sdeken, -sgenoot, -sgerechtigde, -sgevolg, -sgezel, -sgild, -sheer, -sheerlijkheid, -shuis, -sjongen, -skamer, -sman, -smeester, -snijverheid, -srecht, -sschool, -sschout, -svolk, -svrouw, -onderwijs.

Ambages : verwarde taal, omhaal van woorden.

Ambassadeur : hoogste diplomatieke vertegenwoordiger, gezant.

Ambi : in samenstellingen : beide, dubbel.

Ambilogie : dubbelzinnige uitdrukking.

Ambitie : eergierigheid. Om — in de goede zin aan te duiden moet het woord vergezeld gaan van een bijv. nw. dat de gewone betekenis er van wijzigt : loffelijke, edele ambitie. Ambitionneren.

Ambiotica : vruchtafdrijvende middelen.

Amblyaphie : verstomping van het gevoel.

Ambt :

Ep. Administratief, algemeen, belangrijk, bescheiden, (on)bezoldigd, bescheiden, bijzonder, erfelijk, eervol, fiscaal, burgerlijk, deftig, notarieel, geestelijk, gemeentelijk, geheim, gewichtig, herderlijk, opgegeven, overgenomen, hoog, ministerieel, invloedrijk, koloniaal, kerkelijk, licht, tijdelijk, militair, nederig, onbeduidend, officieel, overdrachtelijk, openbaar, pastoraal, plaatselijk, priesterlijk, verheven, opgeheven, publiek, verdienstelijk, stil, rechterlijk, (on)waardig, verantwoordelijk, wereldlijk, voornaam, vertrouwelijk, wetenschappelijk, zwaar, weelderig, zonderling, fatsoenlijk, gering, voordelig, vet, mager, schraal, heilig, gewichtig, stedelijk.

Ww. Uitoefenen, aanvaarden, bekleden, neerleggen, vervullen, bezoldigen, opheffen, overnemen, overdragen, opgeven, toevertrouwen.

Vz. In eens anders ambt treden. Tot een — benoemen. Naar een — staan, dingen. Afstand doen van zijn —. Iem. uit zijn — ontslaan, van zijn — ontzetten.

Spr. Het verstand komt met het ambt.

Nooit ambtje zo klein, of 't is beter dan geen.

Ambt van eren is een last, die niet alle schouders past.

Geen ambt en wordt er min verricht, dan 't geen beveelt de eed en plicht.

Syn.: *Ambt* : veronderstelt werkkring door bevoegde overheid toevertrouwd.

Bediening : hoofdzakelijk van geestelijken.

Waardigheid : gebruikt voor hoge ambten en bedieningen.

Post : (in omgangstaal — ambt) werkkring van lagere functionaris.

Beroep : omvat elke maatschappelijke werkkring.

TIJDSCHRIFTEN

De Gemeentegids, n° 65, maart-april 1956 :

Waardigheid van de Gemeentebeheerders. — Taaleigen. — Kroniek van Jurisprudentie.

Algemeen Fiscaal Tijdschrift, n° 8, april 1956 :

Inkomstenbelasting. — Indirecte belastingen. — Internationale overeenkomsten. — Kongolese en buitenlandse belastingen. — Varia.

Tijdschrift voor Gemeenterecht, 4e afl., april 1956 :

Veldwachter. — Benoemingen. — Bevolking. — Bezoldiging. — Boekbespreking. — Onderwijzend personeel. — Openbare onderstand. — Patrimonium (Gemeentelijke). — Personeel van Provincie. — Politie (Gemeentelijke).

Nederlands Juristenblad, afl. 18, 5 mei 1956 :

Mr J. G. Sauveplanne : De juridische opbouw der Benelux. — Mr R. A. V. baron van Haersolte : « Met ingang van ».

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, n° 4444, 5 mei 1956 :

Dr A. R. de Bruijn : Het nieuwe stichtingsrecht en het notariaat (II). — Mr J. J. Beyerman : Een mislukte samenwerking van notarissen in de Franse tijd. — Prof. Mr G. de Grooth : Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Verbintenissenrecht 1954 (X).

Rechtsgeleerd Magazijn Themis, afl. 2, 1956 :

Prof. Mr W. F. Prins : Noodstaatsrecht. — Mr H. J. Marius Gerlings : De organisatie onzer gerechten (II). — Mr C. J. J. van den Bergh : Poëzie in het recht.

Tijdschrift voor Strafrecht, afl. 1-2, deel LXV :

Prof. Mr G. Langemeijer : Het medisch beroepsgeheim, Het juridisch aspect. — Dr J. J. Brutel de la Rivière : Over het beroepsgeheim van de medicus. — Prof. Mr J. E. Jonkers : Juridische aspecten van de fysiopsychologische bewijsvoering. — Dr B. Stokvis : Medische aspecten van de fysio-psychologische bewijsvoering. — Prof. Dr E. A. E. D. Carp : Toerekenbaarheid. — Prof. Mr J. M. van Bemmelen : Over toerekeningsvatbaarheid. — Mr W. H. Nagel : Toerekeningsvatbaarheid bij perversiteiten. — Dr J. van den Bosch : Eugenetica en geboorteregeling. — Prof. Dr W. Banning : Eugenetiek en ethiek.

Journal des Tribunaux, n° 4106, 6 mai 1956 :

Jean Vindevoghel : La comité de liquidation des organismes déclarés nuls. — Jurisprudence.